

להלן מובא "קונטרס בית רבינו שבבבל" במלואו עם כל מראי המקומות ועם פענוח מראי המקומות, וקודם לכן כהקדמה הסבר על יחודו של הקונטרס.

מהו יחודו של קונטרס "בית רבינו שבבבל"?

אם הינך רוצה ללמוד על רגל אחת מהו עניינה של חסידות חב"ד (חכמה בינה דעת)?... מהי עוצמתו של "רבי"?... מהי מעלת 770?... מנין שואבים חסידי חב"ד את הכוחות שלהם לאהבת ישראל ולעבודת ה' במסירות נפש ובשמחה שאין לה אח ורע?... מנין הביטחון של חסידי חב"ד שהרבי הוא מלך המשיח בחינת ידיעה ולא רק בחינת אמונה?... מדוע מצטרפים כל הזמן לחב"ד (חיילי בית דוד) עוד חיילים ועוד חיילים באופן של מוסיף והולך?... ואיך כל זה מתקשר לתכלית הכוונה העליונה - הגאולה האמיתית והשלימה?... עליך ללמוד בעיון את "קונטרס בית רבינו שבבבל"... ואיך זיל גמור.

770 הוא "מרכז חב"ד העולמי" הנקרא "בית אגודת חסידי חב"ד העולמי" - אוהל יוסף יצחק. וכתובתו: שדרת 'איסטון פארקוויי' שכונת קראון הייטס ברוקלין ניו יורק. (ובאנגלית: Eastern Parkway 770, Crown Heights, Brooklyn N.Y.).

בכ"ף מר חשון ה'תשנ"ב הוציא הרבי קונטרס בשם "בית רבינו שבבבל", בו מסביר הרבי על מהותו ומעלתו של 770, שהוא בבחינת "בית מקדש מעט העיקרי של זמן הגלות". ומאז שהקונטרס יצא לאור החזיק אותו הרבי בתוך סידורו ולא הוציאו משם לעולם, דבר המעיד על החשיבות והחביבות שנתן הרבי לקונטרס זה.

עוד עדות לחשיבות הקונטרס היא, שביום שני כ' מרחשוון התפרסמה בגליון "בית חיינו" מס' 114 תמונה של הרבי לצד הכיתוב: "הרבי שליט"א בדרכו לאהל הק', מחזיק בידו הקדושה גליונות "בית חיינו" ו(קונטרס) "בית רבינו שבבבל".

בקונטרס בית רבינו שבבבל - שהוא קובץ שיחות של הרבי, מסביר הרבי שלכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם. גלו לבבל שכינה עמהם וכו', ומכיון שבדורנו רוב בניין ורוב בניין של עם ישראל באמריקה, זהו אחד הטעמים לכך שגם נשיא הדור חי שם, ומשם עוסק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל שאר הארצות אשר באו בני ישראל, על ידי תלמידיו ושלוחיו בכל קצווי תבל. ומכיון שרוב בניין ורוב בניין דבני ישראל ביחד עם נשיא הדור נמצאו בגלות אמריקה, גלתה גם השכינה לגלות אמריקה. ובמיוחד **בהמקדש מעט דבית רבינו, שהוא בית הכנסת של הרבי הנקרא: 770** (שהוא בדוגמת "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויתייב בנהרדעא"). ומשום שדורנו הוא דור אחרון לגלות וראשון לגאולה, אנו מסיימים ומשלימים את מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, לעשות מארץ העמים **ארץ ישראל** גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא היה מתן תורה). ועוד אומר הרבי, **שהעילוי של בית רבינו שבבבל הוא להיותו מקומו הקבוע של נשיא הדור**, "הנשיא הוא הכל", שכולל את כל הדור; ויש בו השראת וגילוי השכינה כמו בבית המקדש שממנו אורה יוצאה לכל העולם, "שנסע מקדש וישב שם" (במקום המקדש שבירושלים), וממנו נמשכת השראת השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם. ועוד מציין הרבי, ש770 בגימטריא = **בית משיח**, והוא מקום המקדש גופיה דלעתיד, שמ770 מתחילה ונעשית גאולת השכינה וזהו ענין מקדש העתיד; ויתירה מזו, אומר הרבי, **שמקדש העתיד יתגלה תחילה ב770 ומשם ישוב לירושלים**.

ומדייק הרבי, ממה שמציין הרמב"ם בסוף הלכות מלכים כאחד הסימנים של המלך המשיח: **ובנה מקדש במקומו**, ושואל: מהו הצורך להשמיענו כאן שבניין המקדש הוא במקומו? ולאידך, למה אינו מפרש המקום - "ובנה מקדש בירושלים"? ומסביר הרבי, שבמקומו רומז גם על מקומו של מלך המשיח בזמן

הגלות (לפני שהרי זה משיח בודאי) – היינו, שבהיותו בגלות, ששם יושב וממתין לגאול את בני ישראל ושכינה עמהם מהגלות, בונה מלך המשיח מקדש מעט, שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים, בתור הכנה למקדש העתיד שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב עם הקב"ה ובני ישראל לירושלים. היינו, מה שכותב הרמב"ם "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו", פירוש, שבין פעולותיו של מלך המשיח בזמן הגלות נכלל גם בניין "מקדש מעט" העיקרי בגלות, בתור הכנה והתחלת ההתגלות דמקדש העתיד.

ואכן, "בית רבינו שבבבל" - בית המדרש של נשיא הדור ("הנשיא הוא הכל") יש השראת וגילוי השכינה מעין ודוגמת השראת וגילוי השכינה בבית המקדש, וזה נמשך לכל בתי הכנסת ובתי המדרש שבכל העולם, בבחינת "תלפיות", שכל הפיות פונות אליו. ובהיותו בית המדרש של נשיא הדור הוא ממשיך גם עתה ובאופן של מוסיף והולך להיות מוקד עליה של יהודים בכלל וחסידי חב"ד בפרט, ובמיוחד בחודש תשרי ובחגים אחרים ובתאריכים מיוחדים בתולדות חב"ד.

זהו יחודו של 770 בגימטריא "פרצת", שממנו "פורצים" חסידי חב"ד לעולם כולו להפיץ יהדות וחסידות. זהו 770 בגימטריא "בית משיח" (רמז דק להיות הרבי מלך המשיח). ומכיון שעיקר עניינו של 770 הוא הגאולה, הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד. ומיד ממש בית המקדש השלישי ירד משמים ובדרכו לארץ ישראל ירד תחילה ל-770 ויתחבר אליו ומשם ימשיכו שניהם יחדיו לירושלים.

"ואהי להם למקדש מעט . . . זה בית רבינו שבבבל"

- ע"ד בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שלליובאוויטש ("770") -

א. על הפסוק¹ "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם" – שגם בחוץ לארץ ("בארצות אשר באו שם"), במקום ובזמן הגלות, ישנו "מקדש מעט", מעין ודוגמת "המקדש הגדול אשר בירושלים"², "תניין (שני) לבית מקדשא"³ – איתא בגמרא⁴ "אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ור"א אמר זה בית רבינו⁵ שבבבל".
ויש לומר, שר"י ור"א לא פליגי, היינו, שגם לדעת ר"א נקראים כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל "מקדש מעט", וגם לדעת ר"י עיקר ושלמות הענין ד"מקדש מעט" הוא ב"בית רבינו":
התואר "רבינו" – הוא ע"ש שמלמד תורה לתלמידים ו"בית רבינו" (הבית שבו מלמד רבינו תורה לתלמידיו) – הוא בית מדרש, ובמילא ה"ה גם בית כנסת (הבית שבו מתכנסים הרב והתלמידים לתפלה), כיון שהלימוד והתפלה צ"ל בבית אחד, כהמשך הסוגיא⁶ "הוא גריסנא בבי כנישתא"⁷.
ומעלה יתירה ב(בית הכנסת ובית המדרש שב) "בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות – כדרשת חז"ל⁸ "מאי דכתיב⁹ אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות . . . מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה", "דבזמן שביהמ"ק קיים ה' שם לשכת הגזית שמשם יוצאת הלכה פסוקה

¹ יחזקאל יא, טז.

² מצו"ד עה"פ –

מצו"ד עה"פ – הואיל ואומרים שלא אשגיח בהם מעתה אמור להם כה אמר ה' עם כי הרחקתם ממקדשי ומארצם להיות גולים ועם כי פזרתם בארצות העמים אבל הנה מהשגחתי לא רחקו כי בארצות אשר באו שמה אהיה להם למקדש מעט ר"ל אשרה שכינתי בבתי הכנסיות שלהם ועם כי רחקו מן מקדשי שהוא המקדש הגדול אשר בירושלים יהיה להם במקומו מקדש מעט.

³ תרגום יונתן ופרש"י עה"פ.

⁴ מגילה כט, א. – ובהמשך הסוגיא דריש על בתי כנסיות ובתי מדרשות הפסוק "ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור", "דהיינו גם כשאין בית המקדש קיים יהי מעון לנו בבתי כנסיות כו" (חדא"ג מהרש"א). וראה לקמן ס"ח.

⁵ רב (פרש"י).

⁶ ועד"ו בברכות ח, א: "לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא". וראה פי' הרי"ף מגילה שם. חדא"ג מהרש"א לברכות ומגילה שם. ואכ"מ. –

פי' הרי"ף מגילה שם: קשה דהא בפ"ק דברכות אמר רבי מריש הוה גריסנא בנו ביתאי ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמעא להא דאמר ר' חייא משמיה דעולא מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא וכן מייתי התם ר' עמי ור' אסי אע"ג דהוה להו תליסר כנישתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוה גרסי ונמצאו ב' מאמרים אלו סותרים זה את זה דהכא משמע שצריך לגרוס וללמוד תורה במקום בהכ"נ שמתפללין בו והתם משמע שצריך להיות מתפלל במקום שלומדים בו והיינו יכולים לומר בזה דבמקום שיש בו גרסת ההלכה יש לו תוספת על מקום התפלה של בהכ"נ ולכך לא היו מתפללים אלא במקום שגורסים בו שהם ד' אמות של הלכה אבל ללמוד תורה כגון מקרא ומשנה שאין שם ד' אמות של הלכה ראוי לגרוס בבהכ"נ שהוא מקום התפלה ועי"ל דהתם מיירי בשיש לו בהמ"ד קבוע ללמוד בו תורה ולא היה לו בהכ"נ קבוע לתפלה אלא פעמים מתפלל כאן ופעמים כאן . . . והכא מיירי במי שרגיל להתפלל במקום קבוע לתפלתו ובה לגרוס במקום אחר שעדיין לא הוקבע לו מקום לגרסתו התם קאמר לא גריסנא אלא היכא דמצלינא.

חדא"ג מהרש"א לברכות: דבבהכ"נ רבים מצוים וקטן וגדול שם הוא וכן בבתי מדרשות שלהם יש שהיו לומדים שם מקרא ויש לומדין שם משנה ולא עלו בידן הלכה שיוצאת מן התלמוד כדאמרי' ס"פ אלו מציונות (ב"מ ל"ג א') העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה כו' בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו וע"ש פירש"י והיינו שערים מצויינים בהלכה במקום שכל ת"ח קובע מקום לגירסתו בתלמוד המביאה לו הלכה פסוקה וקאמר עלה מיום שחרב ב"ה כו' דבזמן שב"ה קיים היה שם לשכת הגזית שמשם יוצאת הלכה פסוקה ע"פ סנהדרין ועמהם ודאי השכינה שרויה ועכשיו שחרב בית המקדש אותן ד' אמות של הלכה שכל ת"ח קובע לו לגירסתו בתלמוד היא תחתיה להיות השכינה עמו ויצא להם זה הדרש משום דשערי ציון ממש לא יתכן בהם אהבת ה' טפי ממשכנות יעקב לזה פירשו דשערי דהכא כמו אל שעריך כתרגומו לתרע בית דינך דהיינו מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר ה"נ הכא שערי מקום מצוין וקבוע להלכה פסוקה דיפול בו שפיר אהבת ה' והשתא ציון נמי עיר ציון ממש לא יתכן דלהך מילתא ודאי אין לחלק בין ציון לשאר עירות ודריש משכנות בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם במקום משכן שהשכינה שרויה בהם בגלות כדלעיל ודוק.

חדא"ג מהרש"א . . . מגילה: מיהו יש לדקדק דהכא משמע דעיקר הלימוד יהיה בבית הכנסת במקום תפלה ובפ"ק דברכות אמרו בהיפך מריש הוה מצלינא בבית הכנסת כיון דשמענ' להא דאמר אוהב ה' שערי ציון גו' דאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה מצלינא ביני עמודי היכא דגריסנ' ויש לחלק כמ"ש הטור סי' צ"ו דהתם איירי דוקא במי שיש לו מדרש קבוע בתוך ביתו ועיין בחידושינו שם.

⁷ ובהגהות הב"ח: "לא הוא גריסנא אלא בבי כנישתא היכא דמצלינא".

⁸ ברכות שם.

⁹ תהילים פז, ב.

ע"פ סנהדרין ועמהם ודאי השכינה שרוי, ועכשיו שחרב ביהמ"ק אותן ד' אמות של הלכה... מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר¹⁰ (ולכן גם התפלה היא במקום זה דוקא¹¹) – שזהו ענינו של "בית רבינו"¹².

ומצד העילוי המיוחד ד(בית הכנסת ובית המדרש שב) "בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ה"ה "מקדש מעט" העיקרי שנותן הקב"ה לישראל בזמן הגלות תמורת המקדש הגדול שבירושלים.

ב. ויש להביא ראיה לחילוקי הדרגות ב"מקדש מעט" – ממ"ש בהתחלת הסוגיא (ע"ד השראת השכינה בישראל בזמן הגלות) "בכל מקום שגלו שכינה עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן. . . גלו לבבל שכינה עמהן. . . בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל¹³ ובבי כנישתא דשף ויתיב¹⁴ בנהרדעא¹⁵ ולא תימא הכא והכא, אלא זמנין הכא וזמנין הכא"¹⁶.

החידוש ב"שכינה עמהן" (גם בגלות) הוא – גילוי השכינה. . . במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש¹⁷, ומקום זה הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שנקראים "מקדש מעט"¹⁸, בהמשך הסוגיא. ועפ"ו י"ל, שבהמשך דברי הגמרא "בבבל היכא. . . בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" (בתי-כנסת מיוחדים בבבל), מדובר אודות גילוי שכינה באופן נעלה יותר מגילוי השכינה שבשאר בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקום שניכר שהיא שורה שם"¹⁹), ויתירה מזה, שישנו מקום

¹⁰ חדא"ג מהרש"א שם –

חדא"ג מהרש"א שם: ראה לעיל בפיענוח להערה 6.

¹¹ "כיון דשמענא להא. . . מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא" (בברכות שם).

¹² ע"ד ובדוגמת הסנהדרין – "השופט אשר יהי בימים ההם" (שופטים יז, ט), "בית דין שבדורך" (רמב"ם הל' ממרים רפ"ב) – **רמב"ם הל' ממרים רפ"ב:** ב"ד גדול שדרשו באמת מן המדות לכפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין. ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו היה זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו. שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.

¹³ כנישתא דהוצל קרובה לבית המדרש של עזרא הסופר למטה מנהרדעא (ערוך ערך שף). וראה לקמן הערה 37.

¹⁴ ("שם מקום ו)בנאה יכני' וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבני' ואת עפרה יחוננו" (פרש"י (ובעין יעקב)). ובפרש"י ר"ה כד, ב: "מקום הוא, ויש פותרין שחרב וחזר ונבנה, ותמיד היתה שכינה מצויה שם, ויכני' וגלותו בנאוהו שנשאו עמהם מאבני ירושלים, ועליהם נאמר כי רצו עבדיך את אבני'", ובערוך שם: "יסודה מאבנים ועפר דאיתא בהדיהו מבית המקדש. . . וקרויה שף יתיב, כלומר, שנסע מקדש ויש שם".

¹⁵ ובערוך שם: "רב אמר בכנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא".

¹⁶ הביאור ע"ה הקבלה – ראה לקוטי לוי"צ לזה"ג ע' רסב –

ליקוטי לוי"צ לזה"ג כ' רסב: ועפ"י האמור שהוצל הוא יסוד דמל'. ונהר פקוד הוא יסוד דבינה שבדעת דז"א. יש לפרש מה שאיתא במגילה דכ"ט ששכינתא שריא בבבל. שרב אמר בבי כנישתא דהוצל ושמואל אמר בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא והוצל הוא למטה מנהרדעא כמ"ש בערוך מע' שף א' ע"ש. היינו רב שמספרו ע"ב ק"ל אחוריים דז"א כמ"ש בל"ת להאריז"ל פ' לך. הוא אמר ששכינתא שריא בכנישתא דהוצל ביסוד דמל'. כי בשם מתייחד ז"א. ושם שורה השכינה דמל'. ושמואל שהוא בחי' בינה כמ"ש בל"ת שם הוא אמר ששכינתא שריא בבי כנישתא דשף ויתיב הוא יסוד אבא ששף ויתיב ביסוד אימא הנק' נהר ומתלבשת בדעא דהיינו בדעת דז"א, זהו שף ויתיב בנהרדעא, והיינו מה שרב אמר בכנישתא דהוצל הוא כמו אלה פקודי המשכן יחוד ז"ל. ושמואל אמר בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" הוא כמו משכן העדות אשר פקד. עפ"י משה יחוד או"א. עיין בלקו"ת בד"ה אלה פקודי המשכן כו' ובהביאור ע"ש. ולא תימא הכא והכא אלא זימנין הכא וזימנין הכא. הוא כי בזמן הבית דוקא אז יש ליחודא שם י"ה חו"ב בורה ז"ל. שיש יחוד חו"ב וז"ל יחוד. אבל בבבל זימנין הכא וזימנין הכא. כי בזמן הבית דוקא אז בדעת דז"א נכנס יסוד אימא והרוחא דשביק אבא בגווה, ומיסוד ז"א נמשך הרוחא למל'. גם יחד, ובזמן הבית דוקא אז ירושלים הבנויה מל' היא כעיר שחברה לה יחוד ירושלם של מעלה בינה. שמתחברין שניהן יחד, משא"כ בבבל אינם שניהם ביחד. גם יש לפרש שם באופן אחר. והוא הוצל מלשון צל הוא בחי' מקיף. ושף ויתיב בנהרדעא הוא בחי' פנימי כי יתיב הוא בחי' פנימי, והא כמו בצל אל היית וידעת, צל בבחי' מקיף. וידעת בחי' פנימי כמ"ש בלקו"ת בד"ה האינו דרוש השלישי ס"ו ע"ש. וזימנין הכא וזימנין הכא כי בזמן הגלות אין חיבור המקיף והפנימי שזהו דוקא בזמן הבית. ויתפרש מה שרב אמר בכנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא. הוא כי מה שאצל רב ז"א הוא בחי' מקיף. כי חו"ב הם צל על ראש ז"א כמ"ש במאו"א מע' צל אצל שמואל בינה הוא בחי' פנימי שף ויתיב. כי מפנימי שבעליון נעשה מקיף לתחתון.

¹⁷ חדא"ג מהרש"א שם. – ומוסיף ש"בגירסת הע"י מייתי נמי גלו לעילם שכינה עמהם שנאמר ושמתי כסאי בעילם דהיינו מקום מיוחד לגילוי שכינה" –

חדא"ג מהרש"א שם: גלו למצרים שכינה עמהם שנא' הנגלה נגלית כו'. שהיתה השכינה מדברת עמהם במצרים לא הוה אצטריך לאתווי דכמה דבורים מפורשים בתורה שהיה שם מהקב"ה למשה ולאחרן אלא דודאי מלא כל הארץ כבודו אבל מ"מ גילוי השכינה היא במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש וקאמר דה"נ היה להם גילוי שכינה בגלות מצרים מדכתוב הנגלה נגלית וגו' בלשון כפול להורות על גילוי שכינה שם.

¹⁸ ונקראים גם "משכנות" – "אוהב ה' גו' משכנות יעקב", "דריש משכנות בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם במקום משכן שהשכינה שרוי בהם בגלות" (ברכות שם ובחדא"ג מהרש"א).

¹⁹ פרש"י לעין יעקב שם.

מיוחד (אחד, יחיד ומיוחד) שהוא תמורת המקדש שבירושלים ("מקום אשר יבחר ה'") שבו עיקר השראת גילוי השכינה, שלכן, "לא תימא הכא והכא (בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא) אלא זמנין הכא וזמנין הכא", במקום אחד דוקא. וענין זה מודגש בשמו של המקום, "בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" – שהפירוש ד"שף ויתיב" הוא "שנסע מקדש וישב שם"²¹, היינו שגילוי השכינה שהי' במקדש בירושלים (ולא במקום אחר), נסע וישב במקום מיוחד בבבל, תמורת המקדש בירושלים²². ומזה מובן גם בנוגע ל"מקדש מעט" שבהמשך הסוגיא – שנוסף על כללות הענין ד"מקדש מעט" שבכל "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל", ישנו ה"מקדש מעט" העיקרי תמורת המקדש הגדול שבירושלים, "בית רבינו שבבבל", "שנסע מקדש וישב שם". ועוד ועיקר – שהמעלה המיוחדת ב"מקדש מעט" ד"בית רבינו" נמשכת גם (וביתר שאת וביתר עוז) "כשהן עתידין להגאל", שאז (כהמשך הסוגיא) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל":

השראת השכינה בכל מקום שגלו ישראל ע"י ה"מקדש מעט" ש"בארצות אשר באו שם" (מעין ודוגמת השראת השכינה במקדש שבירושלים) אינה אלא בזמן הגלות, אבל לאחרי ש"עתידין להגאל"²³, "תחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר"²⁴, היינו שלא תהי' השראת השכינה במקום בחוץ לארץ שעליו עמד ה"מקדש מעט"²⁵, כיון שה"מקדש מעט" יעקר ממקום זה ויקבע בארץ ישראל, במקדש הגדול שבירושלים.

ולכן "אמרו במדרש לעתיד לבוא יהי' ביהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז . . . לפי שבירושלים הבנוי לעתיד יהי' חוברת לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז"²⁴. וכמרומו גם בפסוק²⁶ "והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפילתי גו' יקרא לכל העמים" – ש"בית תפילתי" שקאי על בית המקדש דלעתיד, "בעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש"²⁴.

ועפ"ז ניתוסף עוד יותר בגודל המעלה ד"מקדש מעט" דכיון ש"בירושלים הבנוי לעתיד יהי' חוברת לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז", "נמצא עתה בגלות . . . בית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד"²⁴.

ויש לומר, שחיבור הבתי כנסיות שבכל ארץ העמים ("מקדש מעט") לבית המקדש דלעתיד יהי' בהתאם ולפי ערך חילוקי הדרגות שביניהם – שבתי כנסיות המיוחדים שיש בהם מעלה יתירה לגבי שאר בתי כנסיות (כמו "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא", "בית רבינו שבבבל") יהיו קודמים בהחיבור לבית המקדש, שיהיו מחוברים ממש לבית המקדש (נוגעים ודבוקים בו ללא הפסק ביניהם)²⁷, ועל ידם ובאמצעותם יהיו מחוברים לבית המקדש כל שאר בתי כנסיות שבארץ העמים.

²⁰ פ' ראה יב, ה. ועוד. –

²¹ פ' ראה יב, ה: המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה.

²² ערוך שם (הובא בחדא"ג מהרש"א)

²³ ולכן ה"ה גם המקום העיקרי דגילוי התורה, "מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר", ע"ד ובדוגמת לשכת הגזית שבביהמ"ק. וראה רמב"ן במלחמות ספ"ד דכתובות: "עיקר תורה מימי גלות בנהרדעא שם שגלות יכני' וההרש והמסגר כו'".

²⁴ "מגלות אדום, אבל כשנגאלו כבר מגלות בבל, נשאה גילוי שכינה שם, דהא בזמן אביי שהי' כמה מאות שנים אחר שנגאלו מבבל ועדיין נשאה גילוי השכינה שם בבהכ"נ" (חדא"ג מהרש"א שם).

²⁵ חדא"ג מהרש"א שם. –

²⁶ **חדא"ג מהרש"א שם:** וקאמר דאף כשהן עתידין כו' דהיינו שתחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר מדכתיב ושב ה' את שבותך כמו עם שבותך.

²⁷ ולכן, "בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין", "כשחבר . . . מהני התנאי . . . לאותן שבבבל . . . שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן" (תוד"ה בתי כנסיות – מגילה כח, ריש ע"ב).

²⁸ ישע"י נו, ז.

חדא"ג מהרש"א שם: ועד"ז יש לכיין במזמור שמחתי באומרים לי בית ה' נלך גו' זה המזמור בגלות נאמר ששמחתי באומרים לי בית ה' נלך שהוא בית הכנסת כאילו עומדות היו רגלינו בבה"מ בירושלים ולכן שמחתי בהליכתי לבית הכנסת כאילו באתי למקדש לפי שירושלים הבנויה כעיר שחוברה גו' ר"ל ע"פ שאמרו במדרש לעתיד יהיה בהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז . . . וע"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כ"כ גדול לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוברת לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז ונמצא עתה בגלות שאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד.

²⁷ ע"ד ובדוגמת לשכת הגזית (מקום מושבם של הסנהדרין) שבביהמ"ק – שתשים סנהדרין "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו. ועוד).

ד. ויתירה מזה יש לומר – שהמקדש דלעתיד (ש' בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"²⁸) יתגלה תחילה בהמקום "שנסע מקדש וישב שם" בזמן הגלות (בית רבינו שבבבל"), ומשם יועתק למקומו בירושלים:

השראת וגילוי השכינה בה"מקדש מעט" העיקרי שבבבל ("שנסע מקדש וישב שם") היא גם "כשה נגאלין" – כמבואר בהמשך הסוגיא ש"אף כשהן נגאלין שכינה עמהן, שנאמר²⁹ ושב ה' אלך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן ("את שבותך" כמו עם שבותך³⁰) מבין הגליות", כלומר, גם ברגע האחרון דהגלות נמצאת השכינה בהמקום שגלו ישראל, "שנסע מקדש וישב שם", ומשם שב הקב"ה עם כל בני"ה להמקדש שבירושלים להשרות ולגלות בו שכינתו לעולם ועד.

וכיון ש"הקב"ה שב עמהן מבין הגליות" מה"מקדש מעט" ("בית רבינו שבבבל") "שנסע מקדש וישב שם", נמצא שבמקום זה מתחילה ונעשית גאולת השכינה, התגלותה בכל התוקף והשלימות (לא רק באופן ד"מקדש מעט"), שזהו"ע מקדש העתיד.

בסגנון אחר: שכשם ששיבת השכינה היא מהמקום שנמצאת בגלות, כך שיבת מקדש העתיד (שענינו השראת וגילוי השכינה) הוא מהמקום "שנסע (מקדש) וישב שם" בזמן הגלות, ששם מתגלה תחילה ואח"כ נעתק למקומו בירושלים³¹.

ואולי יש לומר, שמרומז בלשון הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח³²) "ובנה מקדש במקומו" – דלכאורה: מהו הצורך להשמיענו כאן שבנין המקדש הוא במקומו³³? ולאידך, למה אינו מפרש המקום, "ובנה מקדש בירושלים"? – ש"במקומו" רומז³⁴ גם על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות (לפני ש"הרי זה משיח בודאי")³⁵, היינו, שבהיותו בגלות (ששם יושב³⁶ וממתין ומצפה לגאול את

ירושלמי מכות פ"ב ה"ו: ומניין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח (בלשכת הגזית קרוב אל המזבח. פני משה) ולא תעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב תמן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

מכילתא ס"פ יתרו: ולא תגלה ערותך עליו ואלה המשפטים אשר תשים נמצינו למדין שסנהדרין באים בצד המזבח אעפ"י שאין ראייה לדבר זכר שנאמ' (מלכים א) וינס יואב ויחזק בקרנות המזבח (דערק לבי"ד . . . הרי שסנהדרין הם בצד המזבח וכונתו היה ב"ד. מרכבת המשנה).
²⁸ פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד).

פרש"י סוכה מא, סע"א: דאין בנין בית המקדש בלילה דכתיב וביום הקים ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (טו): דאין בנין ב"ה דוחה י"ט ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנא' (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך.
²⁹ נצבים ל, ג.

חדא"ג מהרש"א שם, תניא אגה"ת ספ"ו.
³⁰

וע"ד שמצינו בנוגע לסנהדרין (שמקומם בלשכת הגזית שבמקדש) – ש"בטבריא (המקום האחרון שבו היתה הסנהדרין בזמן הגלות) עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש" (רמב"ם הל' סנהדרין ספ"ד).
³¹ **רמב"ם הלכות סנהדרין ספ"ד:** בתחילה כשנבנה בית המקדש היו בית דין הגדול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעזרת ישראל והמקום שהיו יושבין בו חול היה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד וכשנתקלקלה השורה גלו ממקום המקום ולעשרה מקומות גלו וסופן לטבריא ומשם לא עמד בית דין גדול עד עתה וקבלה היא שבטבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש.
³² ספ"א.

פי"א: ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל-פה, ויכף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' – הרי זה בחזקת שהוא משיח. אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל – הרי זה משיח בודאי.
³³ וכמ"ש בהתחלת הפרק "בונה המקדש" (סתם), ולא "בונה המקדש במקומו".

התחלת הפרק: המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות [בית] דוד לישנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל.
³⁴

ובפשטות י"ל – שמהענינים שיוודעו ש"הרי זה משיח בודאי" שידע לכיון מקומו של המקדש (ראה לקו"ש ח"ה ע' 362 בהערה). וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 652 בהערה).

לקו"ש ח"ה ע' 362 בהערה: "מקדש במקומו" צ"ע הכוונה. ואולי י"ל דאף דבכלל בביהמ"ק רק המזבח אין משנין אותו ממקומו לעולם (הל' ביהב"ה רפ"ב), כל המקדש דלעת"ל צ"ל "במקומו" המיוחד לו, וכמפורש בנבואת יחזקאל כמה פעמים. עוד י"ל דג"ז מהענינים שיוודעו ש"ודאי משיח הוא" – שיכיון מקום המקדש.

לקו"ש חכ"ד ע' 652 בהערה: רמב"ם הל' ביהב"ה רפ"ב: המזבח מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם. ומדייק ביותר – כי כללות המקדש גם כן צריך להיות במקומו דוקא (כנ"ל, מהל' מלכים), וכשהמשך הרמב"ם שם "לבנות את בית הוי' בירושלים בהר המוריי", אבל אינו מכוון ביותר שהרי הר הבית הוא ת"ק אמה על ת"ק אמה משא"כ ביהמ"ק (מדות פ"ב מ"א. רמב"ם שם פ"ה ה"א).

ועפ"ז יומתק השינוי בין התחלת הפרק לסימונו – שבהתחלת הפרק כותב ההלכה ש"המלך המשיח . . . בונה המקדש" (כפשוטו), משא"כ בסימונו, שמבאר הסימנים שעל ידם קובעים מי הוא המלך המשיח, "בחזקת משיח", ועד "משיח בודאי",
³⁵

בנ"י ושכינה עמהן מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש (מעט)³⁷ שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים³⁸ (כמו "בי כנישתא דשף ויתבי", "שנסע מקדש ויש שם"), בתור הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובנ"י) לירושלים.

ה. ויש להוסיף בביאור העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – שמעלתו לגבי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל" היא (נוסף על מעלת בית הכנסת ובית המדרש שבבית רבינו) גם מצד היותו "בית רבינו"³⁹ ("רבינו" (סתם) דכל בני", נשיא הדור, ו"רבינו שבבבל", רבן של כל בני הגולה,⁴⁰) ביתו של נשיא הדור, ש"הנשיא הוא הכל"⁴¹.

עיקר⁴² הענין דהשראת השכינה בביהמ"ק היא בישראל (מצד מעלתם של ישראל, "ישראל וקוב"ה כולא חד"⁴³) כמ"ש⁴⁴ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם⁴⁵, ועד"ז בנוגע

כותב "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו", שבין פעולותיו בזמן הגלות נכלל גם בנין מקדש מעט העיקרי בגלות, בתור הכנה והתחלת ההתגלות דמקדש העתיד, ככפנים.

ראה סנהדרין צח, א: "יתבי אפיתחא דרומי".³⁶

סנהדרין צח, א: ר' יהושע בן לוי אשכח לאליהו . . אמר ליה אימתי אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה (למשיח. רש"י), והיכא יתיב אפיתחא דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן (מי שיש לו ארבע וחמש נגעים. רש"י) שרו ואסירי בחד זימנא (מתירין כל נגעתן ביחד ומקנחין אותן, וחוזרין וקושרין אותן. רש"י), איהו (משיח. רש"י) שרי חד (נגע ומקנחו וקושרו, ואחר כך מתיר האחר ועושה כן ואינו מתיר שני נגעים יחד, דסבר, אי בעי לי לצאת וליגאל את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים. רש"י) ואסירי חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב.

כמו בית המדרש של עזרא הסופר [ולהעיר, שמעלת "בי כנישתא דהוצל" שקרובה לבית המדרש של עזרא הסופר (כנ"ל הערה 13)].³⁷ – המשיח (גואלן של ישראל) דגלות בבל.

ואולי יש לומר, שמ"ש במדרש (יל"ש ישע"י רמז תצט) ש"בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם", קאי על גג בית המקדש דמקדש מעט שבחוץ לארץ [ועפ"ז יומתק הדיוק "עומד על גג בית המקדש" – ש"גגות . . לא נתקדשו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), שרומז על חו"ל בערך לקדושת א"י] שהוא במקום המקדש בירושלים ("שנסע מקדש וישב שם"), כי לאחרי שמקדש העתיד יתגלה ויורד למטה לא יהי צורך להשמיע לישראל "הגיע זמן גאולתכם".³⁸

בשו"ג: רמב"מ הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז: הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחל – אם היו גגותיהן שוין עם קרקע העזרה – תוכן חל וגגותיהן קדש. ואם אינן שוין – אף גגותיהן חל. שהגגות והעליות לא נתקדשו.

ועפ"ז יומתק הלשון "בית רבינו", ולא "בית הכנסת ובית המדרש של רבינו".³⁹

ולהעיר, ש"רבינו שבבבל" הוא רב (פרש"י), שנקרא רב סתם, "כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי בארץ ישראל קרו לי' נמי בבבל רב" (פי' רשב"ם פסחים קיט, ב. ב"ב נב, א). – ונקרא "ריש סדרא בבבל" (חולין קלז, ב – הובא בפי' רשב"ם שם).

פי' רשב"ם פסחים קיט, ב: אבא – כך שמו של רב אלא בכבוד קורין אותו רב בבבל הכי כמו שקורין לרבי יהודה הנשיא בארץ ישראל רבינו וכן מוכיח בשחיטת חולין (דף קלז): דאמר' מאן ריש סידרא (ראש ישיבה. רש"י) בבבל אבא אריכא וברב מיירי שהיה רב ארוך בדורו כדאמרינן במסכת נדה (דף כד):.

פרש"י חוקת כא, כא.⁴¹

פרש"י חוקת כא, כא: וישלח ישראל מלאכים – ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר ואשלח מלאכים ממדבר קדמות, וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום, וביפתיח הוא אומר וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו', הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה פותח, שמשה הוא ישראל וישראל הם משה, לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל:

בהבא לקמן – ראה לקו"ת ברכה צח, א. סה"מ תקס"ו ע' קב ואילך.⁴²

לקו"ת ברכה צח, א: מילואים: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם שהשראת השכינה היתה בתוך ישראל עצמם אלא שאעפ"כ היה צריך לבנות בית מעצים ואבנים כדי שע"ז יהיה גילוי השכינה בישראל וכן עכשיו משרב בהמ"ק נתפשטה הקדושה בכל בהכ"נ ובהמ"ד וכמ"ש ואהי להם למקדש מעט כו'. ולהבין זה צריך להבין ענין השראת השכינה מה היא והנה אנו אומרים ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך. וצריך להבין מהו ולהשתחוות. ולמה אין אנו יכולים בשלמא לעלות ולראות א"א מפני יד כו' אבל ההשתחויה אפשר להיות בכל מקום לפני ית' כמו ואנחנו כורעים ומשתחיים כו'. ולמה צריך לזה בהמ"ק דוקא. אך הנה יש שני בחינות בהשתחוואה כי הנה ענין ההשתחויה הוא שמבטל ומכניע א"ע לפניו ית' כמו שמבטל א"ע לפני המלך ומקבל עליו לעבדו ולשמוע בקולו. והנה יש השתחוואה בבחי' חיצונית שמכניע את הגוף שלא ימרוד אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבוטלת שאעפ"כ הוא דבר בפ"ע ויש לו רצון אחר ומחשבה אחרת בפ"ע זולת ענין ההכנעה. משא"כ בחי' ההשתחויה בבחי' פנימי' הוא בחי' בטל רצונך מפני רצונו שאין לו רצון וחפץ אחר כלל וכמו ברא כרעא כו' שהרגל היא בטלה ממש כו' והוא השתחוואות הנפש והשתחוואה זו היא מקבלים ישראל ע"י ראייה של רגלים בשנה בבהמ"ק ששם היה גילוי שכינה פי' שכינה מה ששוכן בתחתונים בבחי' גילוי (וקב"ה) קדוש ומובדל כו') שע"ז כל הנשמות מתבטלים כנר בפני האבוקה והיו לאחדים ממש. וזהו ולא יראו פני ריקם כדרך שבא לראות שהיה ראייה והתגלות פנימית וכתוב פני היינו בחי' ממכ"ע וסוכ"ע בחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה ועוד שכל אחד ואחד מישראל לפום שיעורא דיליה היה מקבל גילוי זה כשהיו עולין לרגל שכולם חייבים בראיה לכך נאמר פני הוי' לשון רבים שלכל אחד היה הגילוי לפי ערכו ועיקר הראיה היא ההשתחויה שהיה משתחויה ויוצא (אלא דכתיב ולא יראו פני ריקם) ומשלש רגלים אלו היה מקבל בחי' השתחוואה להיות כל השנה בחי' ביטול זה כי מכל רגל ויו"ט היה נמשך הביטול עד הרגל הבא אחריו. ומשרב בהמ"ק הגם שאין אנו יכולים להשתחוות עכ"פ נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט בהכ"נ ובהמ"ד והיינו בשעת התפלה שאז האדם מדבק א"ע לקונו ורוצה לבטל א"ע נגד המלך מלכו של עולם כל חד

לפום שיעורא דיליה יש בבחי' חיצוניות מצד ההכרח שמכריח א"ע כו' ואין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבהכ"נ כו' שע"י התפשטות השראת השכינה אשר שם (ולכן אכל בי עשרה שכינתא שריא ואומרים דבר שבקדושה כשיש עשרה שע"י קיבוץ עשרה שורה כנס"י דלעילא שהוא בחי' השתחואה וביטול כנר בפני האבוקה. והנה ביטול זה הוא בנשמות דוקא שהם מיוחדים ממש כנר באבוקה שנפרד מן הפתילה ונכלל שהרי השכינה היא כנס"י מקור נש"י בנים אתם לה' אלקיכם ברא כרעה דאבוה כו'.

סה"מ תקס"ו ע' קב: אך לפ"ז צ"ל מה צורך בבנין בהמ"ק אם ההשראה הוא העיקר בתוכם כו', אך הנה נאמר בתפילת מוסף דשלוש רגלי' ואין אנו יכולי' לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך מפני היד שנשתלחה במקדשיך דלכאורה יפלא מפני מה אין אנו יכולים להשתחוות עתה הלא השכינה בכ"מ כי מלא הארץ כבודו ואכל עשרה שכינתא שרי' בשלמה לעלות ולראות לחיי אבל להשתחוות מפני מה אין אנו יכולי'. אך התירוץ הוא שיש ב' בחי' השתחואות בחי' השתחואה בגוף ובחי' השתחואה בנפש פי' ההשתחוויה בגוף הוא ביטול חיצוניי' ביטול הגוף בלבד כמשל' במלך ב"ד כשרואהו עבדו נופל לארץ ומשתחוה לפניו בחי' ביטול ממש שאף עפ"י שהוא בטל באמת אעפ"י כ הביטול הוא בגוף בלבד ואין נוגע לעצמו' נפשו כי יכול להרהר בשעת ההשתחוויה תאות זרות מה שלבו חפץ' ואין הרצון שלו נכנס וכפוף לפניו וכן תיכף לאח"כ חלף עבר הביטול וחזר לקדמותו לכל עסקיו כו' לכן ההשתחוויה זו אנו יכולים אף עתה לכרוע במודים ולבטל א"ע בבחי' חיצוניי' של הגוף לכוף כאגמונו ראשו כו' בהכרח וכפיי' לכל מילי דשמי' שהוא הכל מצד ההכרח ואעפ"י יכול להתאוות רצונות אחרי' של עה"ו כו' אבל בחי' ההשתחואה בנפש הוא בחי' הביטול האמיתי של הרצון שבנפש שמתבטל מפני רצון העליון ב"ה שאין לו רצון אחר בלתי לה' לבדו כמארו"ל בטל רצונך מפני רצונו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא הנשמה למקורה עצמותו כביטול הנר בפני האבוקה שהנר מסתלק האש ממנה ליכלל בהאבוקה הגדולה כך ע"מ הביטול של הנשמה למקורה עצמותו ית' שכלתה נפשו בהסתלקות אליו ית' וממילא בטל מכל וכל שאין לו חפץ' אחר בלתי אליו הוא נושא את נפשו כנ"ל וזה ההשתחואה אין אנו יכולי' מפני שאין לנו בהמ"ק קיים דכתי' שלש פעמי' בשנה יראה כל זכורך את פני הוי' וגו' פי' שבבהמ"ק . . . ה' גילוי כללות השכינה ב"ה שניק' בחי' כנ"י מקור כנס"י שלמטה ולכך ה' נתגלה בהם בחי' מציאו' הביטול האמיתי להתכלל נר ה' נשמת אדם הפרטי בפני האבוקה הכללי' שהיא מקור כל נשמות פרטי' של ישראל כנ"ל.

ראה זח"ג עג, א.

זח"א ע"ג, א: ת"ח זכאין אינון ישראל דחולקא עלאה קדישא דא נטע בהו קב"ה דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם. לכם ולא לעמין עכו"ם. ובגין דאיהי גניזא עלאה יקירא שמיה ממש אורייתא כלא סתים וגליא ברזא דשמייה. וע"ד ישראל בתרין דרגין אינון סתים וגליא ברזא דשמייה. וע"ד ישראל בתרין דרגין אינון סתים וגליא דתנינן ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא קב"ה אורייתא וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא. אורייתא הכי נמי סתים וגליא. ישראל הכי נמי דרגא על דרגא. ה"ד מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. תרין דרגין אינון יעקב וישראל חד גליא וחד סתים

[=] בוא וראת: זכאים הם ישראל שחלק קדוש נטע בהם הקב"ה. שכתוב כי לקח טוב נתתי לכם – לכם, ולא לעמים עכו"ם. ובגלל שהיא גנוזה עליונה (וכבודו שמה ממש, תורה, כולה נסתרת ונגלית בסוד שמו. ולכן ישראל ב' דרגות הם, נסתר ונגלה ששינוי ג' מדרגות הן המתקשרות זו בזו: הקב"ה, תורה וישראל. וכל אחת (מהשלוש) מדרגות, מחולקת לשתיים נסתר ונגלה, וכך גם ישראל מדרגה מעל מדרגה, וזהו מה שכתוב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, שתי מדרגות הן יעקב וישראל אחת נגלית ואחת נסתרת].

תרומה כה, ח.

ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

אלשיך עה"פ: מילואים: עוד יתכן דרך שני בביאור הכתובים. והוא בשבוב לב אל אומר ושכנתי בתוכם ולא אמר בתוכו. והוא כי הנה שמעתי לומדים מכאן כי עיקר השראת שכינה באדם הוא ולא בבית מאומו בתוכם. אך לא המשיכו הכתובים על ענין זה. ואני אבא אחריהם ומלאתי את דבריהם והוא כי עדיין צריך לשום לב כי הלא במשכן עצמו היתה שכינה כמאמרו ית'. ונועדתי לך שם כו'. ואומר וכבוד ה' מלא את המשכן ולא יכול משה לבא וכו' וכן אומר וכן תעשו לפי דרך זה הוא מיותר:

אמנם יהיה ע"ד מז"ל (סנהדרין דף י"א) שבימי הלל הזקן יצאת ב"ק ואמרה יש ביניכם מי שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין הדור ראוי לכך כי מה ענין אומרם כמשה רבינו והיה די יאמר שתשרה עליו שכינה. אך הוא כי מאז היתה שכינה למטה טרם יחטא אדם ובהעויות עלתה לרקיע ראשון. ובדור אנוש לשני. וכן על הסדר הזה עד השביעי ובא אברהם והורידה לששי. יצחק לחמישי. יעקב לרביעי. לוי לשלישי. קהת לשני. עמרם לראשון. משה לארץ. כן היה ראוי הלל להשרות שכינה בארץ בהשתלשלותו. וזה שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו. באופן שעל ידו תתפשט ותמשך לארץ כמרע"ה. ולא עליו לבדו אלא שאין הדור ראוי לכך כי עונותם מבדילים בין הארץ לבין השמים. ואין מבא להשראת שכינה בארץ למענם. והוא מאמר הכתוב היכל ה' היכל ה' המה לומר אל יעלה על רוחכם כי היכל ה' הוא ואיך יניחהו הוא ית'. כי הלא היכל ה' המה וכאשר המה ראויים להשרות שכינה בנשמותם ישתלשל ויתפשט השפע אל היכל ה' כי למענם להיות אתם משכן את שמו ית' במקום ההוא. כי נפשותם הם המשכן האמיתי ומהם יתפשט אל המקום המיוחד ההוא. וזה מאמר שלמה באומר (מלכים א' ח') יהי ה' אלקינו עמנו שתשרה שכינה בעצמנו כאשר היה עם אבותינו. אברהם יצחק וישראל עבדיו כי האבות הן הם המרכבה. ועי"כ אל יעזבונו ואל יטשנו. משא"כ בהעותנו שיעזוב היכלו ויסתלק כי אין חפץ' ה' לשכון בארץ כ"א ע"י השראתו בנפשות ישראל שמהם עושה עיקר ובהנשאת מהותם מרכבה אל השכינה, ינשאו משכנות לאביר יעקב לעומתם כי מהם ימשך. ובהעדרם מהות ראויים לכך עזוב יעזוב את המשכן או מקדש אשר בחר לשכון את שמו שם. וזה אחשוב ככונת הפסוק ויטוש משכן שילה אהל שכן באדם כמפורש אצלנו לעיל שהוא ויטוש משכן שילה. ואל תתמה איך נטש את משכן קדשו. כי הלא לא עשה הוא ית' עיקר רק מהאנשים כי אהל שכן באדם. אך לא בעצם ובאבנים וע"כ בהעותם נטש משכן שילה כי לא ממנו עשה עיקר כמדובר. ועל זה אחשבה היתה ברכת טוב אשר בירך משכן את בני ישראל כמז"ל על וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' ויברך אותם משה יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם כו'. כי מה ענין פסוק ויהי נועם אצל הברכה: **ולבא** אל הענין נשים לב אל כפל ענין ומלות שונות באומרם ומעשה ידינו כוננה כו' ומעשה ידינו כו'. אך אמר יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ולא שיעשה עיקר מהמשכן כ"א שויהי נועם ה' הוא השראת שכינתו עלינו בנפשותינו:

להשראת השכינה בזמן הגלות ("בבבל היכא . . . בבי כנישתא כו", "מקדש מעט") כמודגש בהתחלת המאמר "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן", ולא עוד אלא שהתגלות השכינה בבית המקדש היא מפני שבו מתאספים כל בני", כמ"ש⁴⁶ "בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", ועד"ז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שבהם מתאספים עשרה מישראל, ש"אכל⁴⁷ בי' עשרה שכינתא שריא"⁴⁸.

וזהו גם א' הטעמים שבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל נקראים "מקדש מעט" – כי, בביהמ"ק שבו היו מתאספים כל בני", היתה גילוי כללות השכינה, שנקראת כנסת ישראל, מקור כנס"י שלמטה, משא"כ בבתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם בכל מדינה ומדינה עיר ועיר, שבהם מתאספים עשרה מישראל, שורה ומתגלה עליהם רק חלק כביכול מהשכינה.

ועפ"ז יש לבאר העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – שלהיותו מקומו הקבוע (בית) של נשיא הדור, "הנשיא הוא הכל", שכולל כל הדור, יש בו השראת (וגילוי) כללות השכינה (לא רק חלק ששורה (ומתגלה) על עשרה מישראל)⁴⁹, מעין ודוגמת השראת וגילוי השכינה בבית המקדש, "שנסע מקדש וישב שם"⁵⁰, וממנו נמשך השראת וגילוי השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם, כמו בית המקדש שממנו אורה יוצאה לכל העולם⁵¹.

ויש לומר שביתו של נשיא הדור, שכולל כל הדור, הוא ע"ד ובדוגמת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", כדרשת חז"ל⁵² בנוגע לביהמ"ק.

ועוד ועיקר – מעלת "בית רבינו שבבבל" בנוגע להגאולה:

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור⁵³, כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁵⁴, כידוע⁵⁵ שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות

עוד שנית והוא מה שכתבנו למעלה כי כשהוקם המשכן של מטה משכן של מעלה הוקם עמו בכל חלקי פרטי. דוגמת התחנות וזהו ומעשה ידינו אשר פה כוננה עלינו בעליון אשר הוא עלינו ואז על ידי שני הדברים האלה ומעשה ידינו פה למטה. כוננהו מקדושה שהקנינו בעליון. על ידי נפשנו כי הכל תלוי ונמשך מהשראת שכינה על האדם. שבאמצעותו יתכונן העליון והתחתון בהשראת שכינה כאמור. וע"פ הדברים האלה תהיה כוננת הכתוב ועשו לי מקדש כו'. כי אחת דבר אלקים שתים זו שמענו. אחת ועשו לי מקדש שנית שיעשו באופן יתקיים המקדש. במה שיכשירו מעשיהם. להיות עצמם היכל ה' ותהיה שכינתו ית' שוכנת בתוכם ובקרבם שיהיו היכל ה' המה. שיהיה נועם ה' עליהם בעצמם. וזהו ושכנתי בתוכם כי אין הוא ית' עושה עיקר מהעצים ואבנים כ"א מהאנשים צדיקים אשר נפשותיהם משכנות לאביר יעקב.

של"ה סט, א: צריך הלב להיות תמיד קודש קדשים, שישרה בו השכינה, כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, לא אמר בתוכם, אלא בתוכם, דהיינו בקודש קדשים שהוא הלב.

ומחויב לראות תמיד, שיהיה הקודש קדשים נשאר בקדושתו, שהיה מדור לשכינה, לקיים מ"ש ושכנתי בתוכם.

אלשיך

⁴⁶ וילך לא, יא.

⁴⁷ סנהדרין לט, א.

⁴⁸ וראה תניא אגה"ק סכ"ג: "שמעתי מרבתי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהי' מתבטל ממציאותו לגמרי".

תניא אגה"ק סכ"ג: ההשראה היא הארה עצומה מאור ה' המאיר בה בלי גבול ותכלית ואינו יכול להתלבש בנפש גבולית כ"א מקיף עליה מלמעלה מראשה ועד רגלה כמו שאמרו חז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא כלומר עליהם מלמעלה . . . וע"ז ארז"ל שכר מצוה בהאי עלמה ליכא כי אי אפשר לעולם להשיגו כי אם בהתפשטות הנפש מהגוף ואף גם זאת על דרך החסד כמ"ש ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו וכמו שארז"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים כו'. משא"כ במלאכים כמו ששמעתי מרבתי.

⁴⁹ נוסף לכך שגם בפשטות מתקבצים ובאים ל"בית רבינו שבבבל" רבים מישראל, שלא בערך לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות. – ולהעיר מר"ה כד, ב: "כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביל".

⁵⁰ ולהעיר מר"ה כד, ב: "בי כנישתא דשף ויחיב בנהרדעא . . . הווי עיילי רב (רבינו שבבבל) . . . ומצלו התם".

⁵¹ ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה: הר המוריה ר' חייא רובא ורבי ינאי חד אמר שמשם הוריה יוצאה לעולם . . . ארון . . . שמשם אורה יוצאה לעולם . . . דביר . . . שמשם דיברות יוצאין לעולם.

⁵² ברכות ל, א.

ברכות ל, א: היה עומד בח"ל יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל . . . היה עומד בארץ ישראל יכוין את לבו כנגד ירושלים . . . היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש . . . היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים . . . היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת היה עומד מאחורי בית הכפורת יראה עצמו כאילו לפני הכפורת נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצא כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד . . . מאי קראה כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו.

⁵³ להעיר, שבכא"א מישראל יש ניצוץ משיח [ועפ"ז יש לתווך דרשות חז"ל על הפסוק (בלק כד, יז) "דרך כוכב מיעקב", שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), וקאי על כאו"א מישראל (ירושלמי מע"ש ספ"ד) – ששניהם אמת בפועל

כיון שבכא"א מישראל יש ניצוץ משיח (ראה מאור עינים ס"פ פינחס), בחי' היחידה, ניצוץ מבחי' היחידה הכללית שהיא נשמת משיח (רמ"ז לוח"ב מ, ב, ועוד). וכיון ש"הנשיא הוא הכל", שכולל כל הניצוצות דמשיח שבכא"א מישראל, בחי' היחידה הפרטית, נמצא שנשמתו היא בחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח, ולכן הוא המשיח שבדור. **ירושלמי תענית פ"ד ה"ה**: תני ר' שמעון בן יוחי ר' עקיבה היה דורש דרך כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוזבה הוה אמר דין הוא מלכא משיחא.

ירושלמי מע"ש ספ"ד: חד בר נש אתא לגבי רבי ישמעאל בי רבי יוסי א"ל חמית בחלמאי בלע חד כוכב. א"ל תיפח רוחיה דההוא גברא יהודאי קטל דכתיב דרך כוכב מיעקב (ולפיכך נמשלו ישראל לכוכבים. פני משה).

מאור עינים ס"פ פינחס: כמאמר הבעש"ט נבג"מ שצריך כל א' מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו הנודע שאדם הוא ר"ת אדם דוד משיח שקומתו של אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל ואח"כ ע"י החטא נתמעטה קומתו וכמו כן יהיה משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל כלולה מס' ריבוא. . . ע"כ צריך כל אחד מישראל להכין חלק בחי' משיח השייך לחלק נשמתו.

רמ"ז לוח"ג רס, ב: מאן הוא סיומא נלע"ד ששואל הרי עד עתה לא הגיע אדם בעולם אלא למדרגת י' שהוא בחי' חיה ומוכרח שיהיה מי שיזכה לשל יחידה שה"ס קוצו של יו"ד. כי לא תוהו בראה חלילה. וקורא סיומא ליחידה מפני שעיקרה מפנימיות עתיק שבתוך זעיר. וידוע שבחי' עתיק הוא סוף עולם א"ס. ואמר שהוא המשיח שכתובים בו ה' מעלות ישכיל ירום ונשא וגבה מאד.

54 ראה לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך: עה"פ "שלח נא ביד תשלח" אי' במדרש: "אמר (משה) לפניו רבש"ע שלח נא ביד תשלח – ביד משיח שהוא עתיד לגלות. . . מדברי המדרש מובן שישנה שייכות מיוחדת בין משה ומשיח, אשר משום זה ביקש משה שהשליחות (בגאולתן של בני"מ מצרים) שהוטלה עליו תימסר "ביד משיח". . . והנה תוכנה של שייכות זו שבין משה ומשיח (שמפני זה בא הצד-השוה **שבתפקידיהם**: לגאול את בני ישראל מגלותם) מובן ע"פ מארז"ל "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון". והנה אין הפירוש שמשה גופו ובעצמו יהי' ה"גואל האחרון", שהרי משה הוא משבט לוי, ומשיח "יעמוד. . . מבית דוד" – משבט יהודה; אלא הפירוש, שמשה שהוא "גואל ראשון" הוא הוא שבכוחו ועל ידו יבא משיח הגואל האחרון. והביאור: התורה היא ראשית (ועיקר) מעלתו של מלך המשיח – "הוגה בתורה"; והיינו שכחו זה להיות גואלן של ישראל הוא ע"י התורה, שהיא **"תורת משה"**. . . הכח על ביאתו של משיח הוא הוא ענינו של משה.

והנה ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"יבא (שילה) בגי' "אחד" ו"משה" בצירוף "אחד" בגי' "משיח".

והיינו שביאתו של משיח בפועל (יבא") יהי' ע"י העבודה באופן של "אחד" והכח לבצע עבודה זו ניתן לנו ממש, ולכן "משה" (נתינת הכח על עבודה זו) בצירוף "אחד" (העבודה עצמה) בגי' "משיח".

. . . כי ענינו של משה (מ"ת) הוא נתינת כח על העבודה בכירור וזיכוך העולם באופן של "אחד", ועבודה זו בכחו של משה, תביא את הגאולה העתידה שהוא ענינו של משיח.

עפ"ז מבוארת השייכות הפנימית בין משה ומשיח, כי הגאולה העתידה באה בפועל ע"י משיח, אבל זהו בכחו של משה, שממנו וע"י ניתנה היכולת לקרב ולהביא גילוי משיח.

נסמן בלקו"ש חי"א הערה 3: שמו"ר פ"ב, ד: ואמר רבי לוי אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה סמן זה לך במדבר אתה מניח ומן המדבר אתה עתיד להחזירן לעתיד לבוא שנאמר (הושע ב, טז) (בגאולת העתידה של כנסת ישראל. רז"ו). 'לכן הנה אנכי מפתיה והלכתיה המדבר' (ומשם משה גואלם. רז"ו).

זה"א רנ"ג, א: דאתא משה ובעא רחמי דעתידין הווי ישראל דלא יפקון אלא חד מעיר ושנים ממשפחה מסטרא דגבורא דהווי דינין ואתחזר עלמא לתוהו ובגין דבעא משה רחמין עלייהו. . . ובגין דא פורקנא ביה תליא תליא דה"ד (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחשבנא. . . דמשה איהו מה שמו וביה תהא נחמתך ובגין דא כפל קב"ה שמה משה משה חד על פורקנא קדמאה ועד על בתרייתא ובג"ד (שמות יד) אז ישיר משה אז שר לא נאמר אלא אז ישיר.

[= שבה משה וביקש רחמים, שעתידים היו ישראל שלא יגאלו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה. מצד הגבורה שהיו דינים (על בני"י), שיחזור העולם לתוהו ובגלל שביקש משה רחמים עליהם. . . ובגלל זה הגאולה תלויה בו, וזה שכתוב (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה שהוא משה בחשבון. . . שמשה הוא מה שמו, ובו תהא הנחמה ובגלל זה כפל הקב"ה שמו של משה משה (פעם) אחת על גאולה ראשונה, ואחת על השניה ובגלל זה (שמות יד) (נאמר) אז ישיר משה – אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר (לשון עתיד)].

שער הפסוקים פ' ויחי: שילה בגי' משה והוא ג"כ משיח בן דוד. . . ונמצא הרועה הראשון שהוא משה הוא עצמו הרועה האחרון כמו שרמזו רז"ל במדרש וז"ס כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז) ולכן שילה שהוא המשיח ומשה עולים בחשבון א' כי הוא הוא עצמו.

תו"א ר"פ משפטים: והנה משה רב"ע כחו גדול שמשיח ומשפיע בחי' דעת בכנס"י אף גם בנשמות שנקראו זרע בהמה שיהיה בהם בחינת דעת והרגשה באלקות להיות וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו'. . . כי משה רב"ע נק' רעיא מהימנא שמפרנס את האמונה. ולכן הוא גואל ראשון וגואל אחרון פי' גואל ראשון שהוא המשפיע להם בחי' הדעת שבתחלת הדבור שלו אמר להם וידעתם כי אני הוי' כי מקודם כתיב ויאמן העם. והוא יהיה ג"כ גואל אחרון להיות בחינת ומלאה הארץ דעה כו'. כי כולם ידעו אותי וכו'.

55 ראה שו"ת חתם-סופר חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח), וראה שדי חמד פאת השדה מערכת האל"ף כלל ע'. ועוד.

שו"ת חת"ב-סופר חו"מ (ח"ו בסופו (סצ"ח)): והנה בהא דביאת בן דוד צריך אני להוציע הוצעה א' והוא כמו שהי' מרע"ה שהי' הגואל הראשון נודקין שמנים שנה ולא ידע ולא הרגיש בעצמו שהוא יהי' גואל ישראל ואפי' כשאמר לו הקב"ה לך כי אשלחך אל פרעה מ"מ סירב ולא רצה לקבל על עצמו כן יהי' א"י הגואל האחרון ומיום שחרב בהמ"ק מיד נולד א' הראוי' בצדקתו להיות גואל ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו ואז יערה עליו רוחו של משיח הטמון וגנוז למעלה עד בוא וכאשר מצינו בשאול אחר שנמשח באה עליו רוח ממשלה ורוח הקודש אשר מלפנים לא הרגיש בעצמו כן הי' בגואל הראשון וכן יהי' בגואל האחרון.

שדי חמד פאת השדה מערכת האל"ף כלל ע': ולפי שאמרו בגמרא דסנהדרין ל"ח ע"א שיש אופן א' שיהי' צדיק ונושע עני ורוכב על החמור וגם אמרו שם היום אם בקולו תשמעו ובאופן הנ"ל ראוי להיות רק א' מצדיקי הדור. . . וצריך להיות

גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא⁵⁶ בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רב⁵⁷ אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור⁵⁸.
ומזה מובן שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל", הוא, הגאולה מבבל, ע"י הנתינת כח לכללות עבודתם של ישראל לעשות מבבל (חוץ לארץ) ארץ ישראל, פתגם הידוע⁵⁹ "עשה כאן (בחוץ לארץ) ארץ ישראל", שענין זה נעשה לכל לראש ע"י בנין בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקדש מעט") בארצות אשר באו שם⁶⁰, ומהם נמשכת הקדושה בכל ארץ העמים, ועי"ז ממהירים ומזרזים ופועלים קיום היעוד "עתידה ארץ ישראל שתפשט בכל הארצות"⁶¹, "שיהי' כל העולם כולו אז במדרגת ארץ ישראל דעכשיו, ואז יהי' א"י במדרגת ירושלים דעכשיו, וזהו שאמרו שירושלים תפשט על כל ארץ ישראל כולו"⁶², שבה יקבעו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל מחובר למקדש.

בכל דור הא' הראוי אם יזכו הוא יהי' השליח ע"י אלי' ואם לא יזכו יהי' כשאר הצדיקים בלא הפרש ובאמת ר"ל אחד צ"ל אחר בדור במקומו שיהי' ראוי ע"ד דאמרו בקידושין ע"ב וזרח השמש ובא השמש כו' יעו"ש ובדרך הזה ה' משוער אצלם בכל דור מי הוא ולכן אחר החורבן בית שני ה' מנחם עובדא הנ"ל ואחר אחרית ימיו ה' רבינו הקדוש ולכן בדורו אמרו וידעו שהוא המוכן ואחרי מות רבי ה' מי שדיבר עם ריב"ל בסנהדרין ואחריו בימי רב נחמן ה' ר"נ וכן הוא בכל דור ודור צ"ל אחד מוכשר שמא יזכו (ועפ"ז כתבו ג"כ תלמידי האר"י ז"ל שבימיו ה' האר"י ז"ל) וכ"ז הוא פשוט. סנהדרין צה, ב ובפרש"י.

סנהדרין צה, ב ובפרש"י: אם משיח מאותן שחיים עכשו ודאי היינו רבינו הקדוש דסובל תחלואים וחסיד גמור הוה . . והאי כגון לאו דווקא.

רבינו שבבבל, שהוא כמו רבינו הקדוש בארץ ישראל (כנ"ל הערה 40). – ועפ"ז י"ל שבדברי רב "היינו רבינו הקדוש" פסק גם בנוגע לעצמו [ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) – ע"פ דברי המשנה (שם מט"ז) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושלא מדעתו", שלאחרי האדם שפוסק מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. וש"נ)] ש"היינו רבינו שבבבל".

בשוה"ג: לקו"ש ח"ו ע' 283: יש לפרש לשון המשנה דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. דלכאורה אינו מובן, שהרי בתחילה הוא החשבון ואח"כ הדין, ומתאים להחשבון יוצא הפסק דין, ומהו דין וחשבון? – אלא שאין נפרעין מן האדם מלמעלה כי אם לדעתו, אלא אם כן הוא עצמו פסק העונש המגיע על העבירה שעבר. אלא שהוא שלא מדעתו, כי שואלים אותו על אדם אחר שעבר כיוצא בו אותה עבירה, וכאשר הוא "דן" את פלוני לפי חומרת החטא, אזי עושים עמו אותו ה"חשבון" אשר "דן" קודם על חבירו.

ראה שד"ח שם: " בדרך הזה ה' משוער אצלם בכל דור מי הוא . . . רבינו הקדוש . . . בדורו אמרו וידעו שהוא המוכן . . . וכן הוא בכל דור ודור צ"ל אחד מוכשר שמא יזכו, ועפ"ז כתבו ג"כ תלמידי האר"י ז"ל שבימיו ה' האר"י ז"ל", ומסיים "וכ"ז הוא פשוט".

שד"ח שם: ראה בפיענוח להערה 55. ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה.

אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה: ישראל ישר אל ארץ היא רצון, וארץ ישראל הוא הרצון העצמי שיש בכל נשמה, והישיבה בארץ ישראל הוא, אשר בכל הישובים אשר בני ישראל נשלחו שמה עד עת בא הגאולה, ע"י הבריורים יגלו את הרצון העצמי שמתגלה במס"נ, והכלי לזה תורה, דכל אחד יש לו [כח] ע"ז דישאל ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה כמספר קומת נשמת ישראל.

בשנת תרי"ז שאל אחד החסידים הגדולים את הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרב צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע על דבר הנסיעה לא"ת ויגלה לבכו כי נכסוף במאד לשקוד שם בתורה ועבודה, ויענהו לאמר: רבי – הללו' פעלט ניט ארץ ישראל און דו ווילסט ארץ ישראל, מיא דארף מאכין דא ארץ ישראל, מאך דא ארץ-ישראל [= להלל לא חסרה ארץ ישראל ואתה רוצה ארץ ישראל?!] צריכים לעשות כאן ארץ ישראל, עשה כאן ארץ ישראל.

כולל גם בתים פרטיים דבנ"י, אשר, ע"י עבודתם של ישראל בתורה תפלה וגמ"ח בבתיהם הפרטיים, נעשים הם בתי תורה תפלה וגמ"ח, ע"ד ובדוגמת "מקדש מעט".

ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

ספרי דברים בתחלתו: אמר לו מה אתה מקיים ודמשק מנוחתו מכאן שעתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק שנאמר ודמשק מנוחתו ואין מנוחתו אלא ירושלים שנא' זאת מנוחתו עדי עד אמר לו מה אתה מקיים ונבנתה העיר על תלה [אמר לו שאין עתידה לזוז ממקומה] אמר לו מה אני מקיים ורחבה ונסבה למעלה למעלה [וגו'] סביב סביב לבית על כן רוחב הבית למעלה שעתידה ארץ ישראל להיות מרחבת ועולה מכל צדדיה כתאנה זו שקצרה מלמטה ושערי ירושלים עתידים להיות מגיעים עד דמשק. וכה"א אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק וגליות באות וחונות בתוכה שנא' ודמשק מנוחתו ואומר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. ואומר והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג: עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כולו. לקו"ת מסעי פט, ב ואילך.

לקו"ת מסעי פט, ב ואילך: מילואים: והענין כי מבואר בכהאר"ז"ל במעלת א"י דעכשו על ח"ל (דגזרו טומאה על אוריה וגושה בפ"ק דשבת ט"ו א') והוא מפני ששם יורד השפע ממלכות דאצילות ע"י התלבשות רבות היינו מל' דאצילות מתלבשת במל' דבריאה וצירה ועשיה. אבל בא"י נמשך ההשפעה ממל' דאצילות ע"י התלבשות במל' דבריאה ויצירה לבדן מבלי שיצטרך להתלבש ג"כ במל' דעשיה ואף שבהכרח גם בא"י יבוא האור והשפע דרך שר העשי' המושל בא"י אין זה כ"א דרך מעבר בלבד ולא בדרך התלבשות ממש וכמו שרואין אור השמש ע"י אמצעות זכוכית בהירה שלא נשתנה עי"ז

וכיון שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל" הוא קיבוץ ואסיפת כל הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל לקבעם בארץ ישראל, מחובר לבית המקדש – "הרי הוא (לא רק ה"מקדש מעט" העיקרי בבבל "שנסע מקדש וישב שם", אלא גם) מקום המקדש גופי' דלעתיד", שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים.

1. עפ"ז יש לבאר כהנ"ל בנוגע ל"בית רבינו שבבבל" בדורנו זה – ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ובהקדים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ ש"עשר גליות גלתה ליובאוויטש"⁶⁴, מליובאוויטש [שבה היא גילוי פנימיות התורה כפי שנתבארה באופן של הבנה והשגה ("יתפרנסון"⁶⁵) ע"י תורת חסידות חב"ד במשך כמה דורות⁶⁶] לרסטוב, מרסטוב לפטרבורג⁶⁷, ומפטרבורג גלתה מחוץ למדינה היא,

אור וזיו השמש. ולפיכך בא"י יתייחס השפע ליצירה משא"כ התלבשות היינו כמו המסך והפרוכת שמעלים על האור ביותר וכמו החידה והמשל שמעלים על אור השכל עד שהאור השמש הנראה דרך המסך נק' אור של תולדה ולפיכך כשמל' דאצילות המלוכשת במל' דבריאה ויצירה מתלבשת ממש במל' דעשיה יתייחס השפע ע"ש בחי' מלכות דעשיה . . . ולע"ל שיזדכך העולם ולא יהיה העולם מסתיר כלל לכן נאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ואז יזדכך אפי' ארץ עובדי כוכבים ומזלות ועמ"ש (צפניה ג' ט') כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד ואז יקבלו האור והחיות מיצירה דרך מעבר העשיה לבד ולא דרך התלבשות. וזהו ענין עתידה א"י שתתפשט בכל העולם כולו (וא"י תקבל ממקום עליון יותר. ועיין מזה בספר הגלגולים פט"ז שא"י הם ו' ספירות תחתונות דיצירה וח"ל ו' ספירות תחתונות דעשיה אך שבעת בריאת העולם לא היו ספי' אצילות בריאה יצירה עשיה כמו שהם עתה אלא שהיו יותר גבוהים רק שעל ידי חטא עה"ד הושפלו וירדו למטה ממקומם הראשון עד כי מה שהוא עתה ו' ראשונות דבריאה היו אז ו' אחרונות דיצירה וזה היה אז מדרגת א"י ומה שהוא עתה ו' ראשונות דיצירה זה היה אז ו' אחרונות דעשיה וזהו מדרגת ח"ל קודם החטא דעה"ד ע"ש באריכות ונזכר ג"כ בלק"ת ס"פ בראשית ולפ"ז ענין עתידה א"י שתתפשט כו' י"ל הפי' כי לפי שבחי' משיח זהו מדרגת אדה"ר כמו שהיה קודם חטא עה"ד כמש"ש פי"ט וא"כ אז ששה ספירות אחרונות דעשיה שמהם נמשך ההשפעה בח"ל הרי יתעלו להיות במדרגת ששה ספירות ראשונות דיצירה דעכשיו כו' ועד"ז ששה ספירות אחרונות דיצירה יתעלו להיות כמו מדרגת ששה ספירות דבריאה וזהו בחי' א"י לעתיד. או שמא י"ל בפ' עתידה א"י שתתפשט בכל העולם כולו שבחי' ו' ספירות תחתונות דיצירה כמו שיהיה אז יתפשטו להאיר בח"ל וא"י תקבל מלמעלה יותר. וצ"ע. ועיין בגלגולים שם ס"פ י"ז דעכ"פ יש עוד עליות עד שבחי' ו' אחרונות דעשיה יהיו בבחי' אצילות דעכשו ממש ועד"ז יצירה ובריאה יתעלו למעלה יותר . . . ולכן היו המסעות במדבר שהוא מקור יניקת החיצונים . . . שע"י המסעות הכניעו אותם בכדי שיוכל להיות לע"ל הגילוי מבחי' יצירה בכל העולם כולו ולא יהיו הקליפות דעשיה מעלימים ומסתירים.

63 ראה ס' השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 549. וש"נ.

סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549. וש"נ: שיחת פורים תש"ג: ההשגחה העליונה הביאה אותנו כאן באמריקה . . . שמצד הרגש הנפש זה אצלי הגלות העשירית.

לקו"ש ח"א ע' 325: עשר גליות גלתה שכינה, תומכי תמימים גלתה כמה גליות, לפני ח"י שנה נתיסדה בארה"ב, חצי כדור התחתון. שגם בחצי כדור זה נעשה חיבור דגליא ופנימיות, גליא – עה"ד, פנימיות – עה"ח שאינה נתפסת בעולם, אלא שנמשכה ע"י עה"ד להמשיך חיות ונצחיות בעולם (שמצד עצמו הוא הגבלה ומות) והיא למעלה מהעולם ובמילא מובן שאינה מקבלת שום שינויים מצד המקום והזמן.

שיחת חגה"ש ביום ה'ש"ת (ע' 126): מפולין השי"ת הביא אותנו בגלות אמריקה . . . באמריקה . . . יהי' האור המאיר וכח המעורר ומורה דרך ההתעסקות להרבנים וראשי הישיבות.

64 ע"ד שמצינו בסנהדרין – ש"לעשרה מקומות גלו" (רמב"ם שבהערה 31).

65 תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

תקו"ז ת"ו בסופו: וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי' חבורא דילך כד אתגליא לתתאי בדרא בתראה בסוף יומיא. [= וכמה בני אדם למטה מתפרנסים מאותו חבור שלך כאשר יתגלה למטה בדור האחרון בסוף הימים].

לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35: וכפי המק"מ (הקדמה לזהר): יתפרנסון . . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו'. ובכסא מלך (לתקו"ז ת"ו בסופו): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' **יפורשו** מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה כו' **שיבינו** כו' כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבגיני' וקראתם דרור היא כשיתפרנסו וילמדו פירושי המאמרים כו'. – ראה גם כן הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.

66 מח"י אלול תקע"ג (שאו קבע אדהאמ"צ דירתו בליובאוויטש) עד י"ז מרחשון תרע"ו (שאו העתיק אדמו"ר מוהרש"ב מושבו לרסטוב) – ק"ג שנים ("שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" בהקדמת ה"יום יום").

67 משנת תרפ"ד עד לאחרי המאסר והגאולה בשעת פרז"ת, שאז העתיק מושבו מפטרבורג [כפי שנקראת אז לענינגראד. – ובימים אלו יש שקו"ט להחזיר שמה לפטרבורג (ראה שיחת ש"פ קורח, ג' תמוז (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 658)]. למושבה מאלאהאוקא – סמוכה למאסקווא (שם).

בשוה"ג: סה"ש תנש"א ח"ב ע' 658: השקו"ט והרצון דכו"כ במדינה היא להחזיר את שם העיר "לענינגראד" (שבה היא המאסר והישיבה בבית האסורים) – השם שנתנו לה (על שם מנהיגם) – בחזרה לשם "פעטערבורג" (שם העיר בזמן המאסר והגאולה דאדמו"ר הזקן) [ובהערה: ועד שעל שם עיר זה (פעטערבורג) נקראת גם הגאולה שלו, ופעולת הגאולה – שעיקר הענין והפצת המעיונות חוצה התחילה "נאך פעטערבורג" (כן הוא הלשון בס' השיחות תורת שלום ס"ע 112)] – השם שהצאר (בזמן בניית העיר) קרא לה (שמייצג את ההיפך הגמור מהקומוניסטים). והגם שאף תחת שלטון הצאר היו מניעות ועיכובים ליהדות – אין זה מגיע למה שנעשה ע"י אלו שאסרו את בעל המאסר והגאולה; ויש לומר, שבהשקו"ט ורצון להחליף בחזרה

ללטיבא⁶⁸ ואח"כ לפולין⁶⁹, ועד לגלות אמריקא⁷⁰, ובאמריקא גופא בכמה מקומות, עד להמקום הקבוע ד"בית רבינו", בית הכנסת ובית המדרש שלו, המרכז של ליובאוויטש במשך עשר שנים (תקופה שלימה) האחרונות ("הכל הולך אחר החיתום"⁷¹) דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין, וגם לאחרי הסתלקותו קדושה לא זזה ממקומה⁷², ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש", "מוסיף והולך"⁷³, עד ביאת גואל צדק.

ועד"ז בנוגע להגלות דכללות דבנ"י – שבדורנו זה נמצאים רוב מנין ורוב בנין דבנ"י בגלות אמריקא, ויש לומר, שזהו א' הטעמים לכך שגם נשיא הדור ("ש"הנשיא הוא הכל") חי ונמצא עשר שנים בגלות אמריקא, ומשם עסק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל שאר הארצות אשר באו שם בנ"י, ע"י תלמידיו ושלוחיו בכל קצוי תבל.

וכיון ש"בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמה", הרי, בגלות זה האחרון שרוב מנין ורוב בנין דבנ"י ביחד עם נשיא הדור נמצאו בגלות אמריקא, גלתה גם השכינה לגלות אמריקא; ובגלות אמריקא עצמה ("בבבל) היכא" – בה"מקדש מעט" ד"בית רבינו" שהוא בדוגמת "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא", "שנסע מקדש ויש שם" (במקום המקדש שבירושלים)⁷⁴, וממנו נמשכת השראת השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם.

ויש לומר ההסברה בזה – לפי שבדור זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה מסיימים ומשלימים "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"⁷⁵ לעשות מארץ העמים ארץ ישראל גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן תורה⁷⁶), אשר, ע"י העלאת

את שם העיר מ"לענינגראד" ל"פעטערבורג" – רואים בגלוי יותר את הפעולה נמשכת מהגאולה בי"ב-י"ג תמוז, הגאולה כללית דכל בנ"י ממגדיהם בכלל, ובפרט במדינה ההיא.

באסרו חג הסוכות תרפ"ח נסע מרוסיה והתיישב בריגא, לטביה.⁶⁸
בשנת תרצ"ד העתיק מושבו לווארשא, פולין, ובשנת תרצ"ו העתיק מושבו לאטוואצק עד אלול תרצ"ט, עד שהגיע לריגא⁶⁹ בה' טבת ה'ש"ת (ראה מבוא לאגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה).

מבוא לאגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה: כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע במשך השנים ת"ש-תש"א . . ה', בשלשת החדשים הראשונים בהסגר ווארשא; כשני חדשים ומחצה (טבת-אדר"ר) בתחנת בינים בריגא; כחדש (אדר"ש) במלון גרעיסטאן בני; . . כחדש (ניסן) בבית שנדב אחד לדירה בלייקוואוד; כארבעה וחצי חדשים (אייר-אלול) שוב במלון גרעיסטאן; ובי"ט באלול ת"ש התיישב בקביעות בביתו – 770 איסטון פארקוויי ברוקלין נ.י.
. . את אטוואצק עזב רבנו ביום ב' (או ג') כ' (או כ"א) אלול תרצ"ט, כשפרצה המלחמה, ונסע לווארשא . . מווארשא יצאו "ביום החמישי בשני לחדש טבת" . . ולריגא הגיעו ביום "א' ה' טבת" . . בריגא נשאר רבנו כחודשיים וחצי – מה' טבת עד כ"ד אדר" . . ביום כ"ו אדר" הבע"ל נרד בספינה היוצאת משוועדן . . ביום ב' כ"ד אדר" (4 מארץ) יצא הרבי באוירון מריגא לשטוקהולם.

⁷⁰ בט' אדר שני ה'ש"ת (ראה מבוא לאגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה).

⁷¹ ברכות יב, א.

⁷² ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לס' ז"ך.

ע"ח ש"ד פ"ג: כי לעולם בדבר רוחני, כאשר עולה, או יורד למטה, נשארה הבחי' שלימה במקומה, ואין שום דבר נגרע למעלה, וגם למטה יש לה כל הבחי' עצמה.

של"ד פ"ג: כי כל דבר שבקדושה, אינו נעקר שרשו משם . . ושם נשארין קיימין לעולם,

של"ה פ"א: כי כל הקדושה, אין שורש הראשון נעקר משם . . ואינה זזה משם לעולם.

אגה"ק ביאור לס' ז"ך: איתא בזוה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח ככלהו עלמין יתיר מבחיוהי . . בעוה"ז . . אשתכח יתיר . . ונודע שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו ומדרגתו הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה.
שבת כא, ב.⁷³

⁷⁴ ראה "התמים" חו' ב' ע' קכו: "מיום שחרב בית המקדש וקדשי קדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק . . ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי קדשים, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו כו".

"התמים" חו' ב' ע' קכו: מיום שחרב בית המקדש וקדשי קדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק . . ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי קדשים, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והחדר שיושב כ"ק אדמו"ר הוא הקדשי קדשים שלנו . . בעת שהכניס משה רבינו את הארון עם הלוחות בקדשי הקדשים, שמע קול השי"ת מדבר אליו מבין הכרובים אשר על הארון . . אלו הדברים . . אשר כ"ק אדמו"ר אומר לכל אחד ואחד מהחסידים הנכנסים אליו לחדרו, הוא דברי השי"ת.

⁷⁵ תניא רפ"ל.

תניא רפ"ל: תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעו"הז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות.

⁷⁶ ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' תצב ואילך: התשעה לגלים מקבלים מבחי' עיגולים, ובהעיגול אין בו מעלה ומטה . . אך כפי בחי' יושר שהוא בהדרגה מעלה ומטה ראש וסוף, אצלינו הוא המעלה, כי אצלינו נגלה אלקות יותר, שהרי א"י ועשר קדושות, ביהמ"ק וקבלת התורה אצלינו. (הג"ה כמו עיקר השראת הנשמה הוא במוח) . .

המקום היותר תחתון מעלים גם את כל שאר המקומות דארץ העמים⁷⁷, וענין זה נעשה ע"י "בית רבינו" שבחצי כדור התחתון, שממנו אורה יוצאה לכל העולם, לעשות מהעולם כולו (עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל) ארץ ישראל, שזהו"ע ד"עתידיה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות", ו"עתידיה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל", שבה יוקבעו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו מחובר לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, נשיא הדור, שהוא המשיח (גואלן של ישראל) שבדור (כנ"ל ס"ה), ועוד וג"ז עיקר, שהוא הנשיא דתורת החסידות⁷⁸, אשר, ע"י הפצתה חוצה ("יפוצו מעינותיך חוצה", עד לחוצה שאין חוצה ממנו, בכל קצוי תבל) פועלים ביאת מלכא משיחא⁷⁹.

ועפ"ז מובן גודל העילוי ד"בית רבינו" – "מקדש מעט" העיקרי בגלות האחרון, "שנסע מקדש וישב שם", ולכן "הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתידי", ולא עוד אלא שבו יתגלה מקדש העתידי, ומשם ישוב לירושלים (כנ"ל ס"ד).

ז. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו⁸⁰ של "בית רבינו" שבדורנו:

והדברים ברורים . . . אשר הפרש הוא רק בהמדריות דעגולים ויושר. דבעיגולים אינו שייך ענין המעלה ומטה, רק במדריות דיושר הוא התחלקות מעלה ומטה. והדבר מובן מאליו דמאחר שיש מדריות חלוקות גם בחצי כדור זה עצמו כמו א"י וח"ל וכו', הנה כש"כ שיש הפרש בין שני חצאי הכדורים, הנתפס במקום, הקירוב והריחוק הוא מעלה וחסרון.

. . . "כמו עיקר השראת הנשמה הוא במוח". כוונתו בזה, כשם שבגוף האדם הרי כל הגוף חי מן הנפש, ומ"מ עיקר השראת הנשמה הוא במוח, כן בזה. דא"י ועשר קדושות בנין ביהמ"ק ונתנית התורה הרי כולם ניתנו בארץ דוקא ולא בשמים, א"כ מעלת הארץ טפי ממעלת השמים, דהגם שהשמים הם רוחנים יותר, מ"מ הנה בזה יש יתרון בארץ לגבי השמים, והוא ע"ד הפרש שעושה רבינו הגדול בס"ב פל"ו בין עוה"ז התחתון לעולמות העליונים, דהגם שהם רוחנים באין ערוך לגבי ארץ הלזו הגשמית, מ"מ הנה התכלית היא עוה"ז התחתון דוקא, כן כאן, דכל אלו המתנות דא"י כו' ניתנו בארץ דוקא. ומאחר שניתנו בארץ שהיא מקבלת מבחי' יושר, והיושר הנה לא זו שהוא בהתחלקות מדרי' דוקא לבד, אלא דגם הקירוב הוא מעלה והריחוק חסרון, אשר לפ"ז הי' צ"ל הבדל עיקרי בין שני חצאי הכדורים שבכדור הארץ, שהחצי שבו א"י וכו' מובדל בערכו מהחצי השני, וע"ז בא ביאור רבינו שהוא כדוגמת מקום השראת הנשמה שהיא במוח. והיינו דכל הגוף חי מהנפש, רק שהשראת הנשמה בעיקרה הוא במוח, אבל כל הגוף חי מהנפש.

וכן הוא בנין הארצות. דמלא כל הארץ כבודו בשני חצאי הכדורים בשה, אלא שחצי זה אשר בשטחו הוא א"י עשר קדושות מקום המקדש ומעמד הר סיני הוא מעולה יותר.

⁷⁷ "כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים" (תו"א בראשית ד, רע"א).

⁷⁸ להעיר שתורת החסידות היא בחי' היחידה שבתורה (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות), הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו (כנ"ל הערה 53).

הערה 78: קונטרס ענינה של תורת החסידות: הנקודה העצמית של החסידות היא . . . המשכת אור חדש מבחי' פנימיות הכתר, ולמעלה יותר – המשכת בחי' פנימיות עתיק ממש, בחי' א"ס שנמצא ברדל"א . . . חסידות היא המשכת בחי' א"ס . . . ביאור מהותה של תורת החסידות יובהר ע"י ביאור תוכנו הפנימי של משיח. כי משכרה (של מצוה) נדע מהותה, ומכיון אשר ע"י [הפצת מעינות] החסידות "אתי מר" דא מלכא משיחא, הרי מענינו של משיח – שכרה, נדע את מהותה.

. . . ענינו העיקרי של משיח הוא – יחידה. כידוע, שדוד זכה לבחי' נפש, אלי – לרוח, משה – לנשמה, אדם הראשון – לחי' ומשיח יזכה ליחידה.

מעלת היחידה על ד' הבחינות נרנ"ח (בחמשה המדריות של כל נשמה): ד' הבחינות נרנ"ח הם מדריות פרטיות, ובחי' יחידה היא עצם הנשמה שלמעלה מגדר פרטים, כשמה . . . וכמו שבכל נשמה פרטית, בחי' היחידה היא נקודה העצמית של הנשמה כן הוא ב(החיות) הנשמה של כללות ההשתלשלות, שבחי' היחידה שבה (בחינתו של משיח) היא – עצם נקודת החיות שלמעלה מגדר ציור.

כאמור לעיל, משכרה של [הפצת ה] חסידות – ביאת המשיח, נדע את מהותה . . . חסידות היא חיות חדש, חיות עצמי דבחי' יחידה **עצם מהות** התורה (הערה 40) . . . ד' החלקים פרד"ס . . . ענינם הוא – נרנ"ח (שבתורה) . . . חסידות – יחידה שבתורה . . . ומכיון שהיחידה היא בחי' עצם הנשמה שממנה נמשכות ד' הבחי' נרנ"ח, הרי . . . חסידות . . . מחי' ומבקר גם את . . . פרד"ס התורה.

⁷⁹ אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו: בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה . . . ועליתי מדריגה אחר מדריגה עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעה רועים . . . ושאלתי את פי משיח אימתי אתי מר והשיב בזאת תדע בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת . . . ואז יכלו כל הקליפות ויהי' עת רצון וישועה.

⁸⁰ כידוע שהשם מורה על תוכנו ומהותו של הדבר הנקרא בשם זה (תניא שעיהו"א ספ"א. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א ושי"ג).

תניא שעיהו"א ספ"א: בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלו' ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות . . . שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו . . . וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה.

תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א: מילואים: שיטת מדרש השמות – לדרוש סמוכין בין משמעות השם ומהות הנקרא בשם זה – חזון נפרץ הוא בתושב"כ ובתושבע"פ.

"רבינו" – ב' שמותיו רומזים על הגאולה: שמו הראשון – יוסף – ע"ש "ביום ההוא יוסיף אדני-שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים גו' ומאיי הים גו' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ"⁸¹, ושמו השני – יצחק – ע"ש הצחק והשמחה ששלימותה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש⁸² "אז ימלא שחוק פיננו", "אז" דייקא, לעתיד לבוא⁸³, כשיאמרו ליצחק (דוקא) "כי אתה אבינו"⁸⁴.

ו"בית (רבינו)" – מספרו שבע מאות ושבעים⁸⁵, וע"ש מספר זה נקבע שמו אשר יקראו ל"בית רבינו" בפי כל ישראל, "770"⁸⁶, שמספר זה הוא הגימטריא ד"פרצת", ע"ש "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁸⁷, שרומז שמבית זה אורה יוצאה לכל ד' רוחות העולם, ובאופן של פריצת גדר, שכל ד' רוחות העולם מתעלים לדרגת ארץ ישראל ("עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"), כולל

ולא רק בשמות כלליים – שמות המין – השם מורה על טבעי המין, וכמרוז"ל (ב"ר פי"ז) א"ל (הקב"ה למלאכים) חכמתו (של האדם) מרובה משלכם הביא לפניכם את הבהמה את החי ואת העוף, א"ל זה מה שמו ולא היו יודעין, העבירן לפני האדם, א"ל זה מה שמו, אמר זה שור זה חמור כו'. וביאר הרמב"ן (בראשית ב, יט) הקב"ה הביא כל חית השדה וכל עוף השמים (עיין תוד"ה כל. חולין טו, ב) לפני אדם והוא הכיר טבעם וקרא להם שמות, כלומר השם הראוי להם לפי טבעיהם (ועי' ג"כ בחיי ע"פ זה, של"ה בהקדמה בית המקדש בסופו. תניא שער היחוד והאמונה פ"א, ד"ה אר"י כו', לא אבוא בירושלים של מעלה כו' דשנת ת"ש – נדפס בקונטרס מא, ועוד) אלא גם בשמות פרטיים כן הוא, אשר דרשו משמעות השם על מהות הנקרא בשם. וראשון במקרא מפורש (בראשית ג, כ) ויקרא גו' חוה כי היא היתה גו'. יותר מזה: מצינו דדורשין שמות אפילו במקום דלא נתכוון נותן השם לדרשה כזו. ודבר זה כתוב בתורה (בראשית כז, לו) הכי קרא שמו יעקב ויעקבני גו' וכפול בנביאים (ש"א כה, כה) כי כשמו כן הוא נבל שמו גו' ומצוי לרוב בדרז"ל. למעלה מזה: אף את"ל שאין ראי' מדרשות רז"ל בשמות המובאים בתנ"ך, כי בהם יש לומר הטעם לדרשה, אשר כיוון שהובא השם בתורה בודאי גם בו יש איזה רמז ולימוד (ובזה מתורצת הערת המהרש"א בחדא"ג יומא פג, ב). הרי מצינו (יומא שם) דר' מאיר הוה דייק בשמות אנשים שהיו בימיו. ומעשה רב הוכיח כדברי ר' מאיר. והא דמסיים שם ר"מ אימא דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי, הוא משום שאין בעל השם מוכרח במעשיו, כי הבחירה בידו היא, אלא שטבעו נוטה לזה (עדמ"ש ברמב"ם ריש הל' דעות ועיי' ג"כ הל' תשובה פ"ה ה"ד. ומש"כ שם בלח"מ – מפורש הוא ברפ"ח משמונה פרקים להרמב"ם). וי"ל שזוהו ג"כ כונת המדרש (ב"ר פ"א): יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים כו', להשמיענו שאין השם מכריח באופן – בל' הרמב"ם – שא"א לזוז ממנו – וגדולה מזה מצינו בדרז"ל, אשר, השם הוא לא רק מורה על מהות האדם אלא גם גורם, וכמרוז"ל (תנחומא ס"פ האזינו) לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו. . . כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע. וביומא (לה, ב) חזי מאי סליק ב"י (היינו דשמו – על שמו של רשע – גרים למיתתו. דאין לומר שהוא בתור עונש, דא"כ העונש גדול יותר מדי ועוד העונש הי' צ"ל על נותן השם ולא על נושא השם). וגורם באיש נושא השם לא רק במה ששייך בעצמו, אלא גם ביוצאי חלציו, וכדאיתא בברכות (ז, ב) מאי רות אר"י שזכתה ויצא ממנה דוד שרייהו כו' מנא לן דשמא גרים כו'.

⁸¹ ישע"י יא, יא-יב.

⁸² ישע"י יא, יא-יב: שנית (רש"י): כמו שקנאם מצרים שהיתה גאולתם ברורה מאין שיעבוד. אבן עזרא: על ימי המשיח ידבר.

⁸³ תהלים קכו, ב.

⁸⁴ משא"כ בזמן הגלות, ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר אז ימלא שחוק פיננו" (ברכות לא, א).

⁸⁵ ברכות לא, א: א"ר יוחנן משום רשב"י אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז ימלא שחוק פיננו ולשונו רנה אימתי בזמן שיאמר בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על ר"ל שמימי לא מלא שחוק פיו בעוה"ז מכי שמעה מר' יוחנן רביה.

⁸⁶ ישע"י סג, טז. שבת פט, ב.

שבת פט, ב: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך. לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבוננו של עולם – ימחו על קדושת שמך (הואיל שחטאו ויתקדש שמך בעולם כשתעשה דין בעוברין על דבריך. רש"י). אמר: אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר ליה: בניך חטאו לי. – אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמך. – אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה. אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. – אמר לפניו: רבוננו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי (שהיה גלוי לפניך שהן עתידין לומר לפניך בסניני נעשה ונשמע, לקבל עולך מאהבה כבנים. רש"י), עכשו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם – שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עליהו (שכן מצינו בדור המדבר שלא ענש הקדוש ברוך הוא אלא מעשרים שנה ומעלה, דכתיב (במדבר יד) במדבר הזה יפלו פגריכם וגו' מכן עשרים שנה ומעלה אשר הלינותם עלי. רש"י) – פשו להו חמשין. דל עשרין וחמשה דלילותא – פשו להו עשרין וחמשה. דל תרתי סרי ופלגא דצלווי ומיכל ודבית הכסא – פשו להו תרתי סרי ופלגא. אם אתה סובל את כולם – מוטב, ואם לאו – פלגא עלי ופלגא עליך. ואם תמצא לומר כולם עלי – הא קריבית נפשי קמך. פתחו ואמרו: (כי) אתה אבינו (כנגד יצחק אמרו, והוא אמר להם: הראו כנגד הקדוש ברוך הוא שהוא אביכם. רש"י). אמר להם יצחק: עד שאתם מקלסין לי – קלסו להקדוש ברוך הוא, ומחוי להו יצחק הקדוש ברוך הוא בעינייהו. מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך.

⁸⁷ להעיר מהנהגת גדולי ישראל שלמדו רמזים והוראות בעבודת ה' גם מעניני חול כיו"ב (כמו מספר הקרון במרכבת המסע, שהו"ע עראי, ועאכו"כ בנוגע לבית קבוע), ובפרט בנדו"ד שהמספר נעשה שמו של הבית, ככפנים.

⁸⁸ הן בלשון הקודש – שבע מאות שבעים, הן באידיש – זיבן זיבעציק, והן בלשון המדינה (אנגלית) – סעועען סעועעני.

⁸⁹ יצא כה, יד.

ובמיוחד שכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם נקבעים בארץ ישראל ומתחברים לבית המקדש⁸⁸, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עליו נאמר⁸⁹ "פרצת עליך פרץ", ודרשו חז"ל⁹⁰ "זה משיח, שנאמר⁹¹ עלה הפורץ לפניהם".

ויש לקשר ב' הענינים – הרמז בתוכן המספר שבע מאות ושבעים ("בית רבינו") עם שמו (הראשון) של רבינו המרומז בפסוק "יוסיף אדני-שנית ידו וגו'":

המספר שבע מאות ושבעים מורה על השלימות דמספר שבע – שבע כפי שכל א' כלול מעשר (מספר השלם), שבעים, ויתרה מזה, כפי שכל א' כלול ממאה (עשר פעמים עשר), שבע מאות, ועד לצירוף שניהם יחד, שבע מאות ושבעים. והענין בזה:

מספר שבע קשור עם מציאות העולם, שנברא בשבעה ימים, שבעת ימי הבנין (שבע מדות)⁹³, וקשור גם עם בירור העולם ע"י עבודתם של ישראל, שנחלקים לז' סוגים, ז' מדרגות בעבודת ה' (שבע מדות), שבעת קני המנורה⁹⁴, ועפ"ז, השלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) מורה על שלימות עבודתם של ישראל בבירור העולם ע"י מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, שאז נגאלים⁹⁵ מן הגלות וחוזרים ובאים לארץ ישראל.

ובלשון הכתוב שבו נרמז הקשר והשייכות דשמו הראשון של רבינו להגאולה – "ביום ההוא יוסיף אדני-שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת גו'", גאולתם של כל בני" משבעת הארצות, ומוסיף בכתוב "ומאיי הים", שקאי על חצי כדור התחתון, אשר, בעליית התחתון ביותר, מתעלים במילא שאר הארצות שלמעלה ממנו, כל שבעת הארצות, כללות העולם.

ויש לומר, שבשלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) נרמזת גם שלימות עבודתו של רבינו במשך כל ימי חייו, שבע עשירות⁹⁶ שנים, שבעים שנה (תר"ם – תשי"י), ועד לגמר ושלימות

⁸⁸ ויש לומר, שזהו"ע פריצת גדר דבית המקדש, ע"ד ובדוגמת (ובמכ"ש וק"ו) מהפריצת גדר דירושלים כולה, כמ"ש (זכרי' ב, ח) "פרצת תשב ירושלים" [וביחד עם זה – "אני אהי' לה גו' חומת אש גו'"] (שם, ט).

⁸⁹ זכריה ב, ח: פרוצת תשב (מאין חומה כדי שיתישבו בה כל הבא ותגדל מיום אל יום. רש"י).
בשנה"ג: שם, ט: ואני אהיה לה וגו' (ר"ל ועכ"ז לא ידאגו מפחד הבבליים כי פן יבוא בה הואיל והיא מבלי חומה כי אני אגן עליה מפני האויב כאלו יהיה סביבה חומת אש שאין לקרוב אליה. מצוד"ד).

⁹⁰ וישב לח, כט.

⁹¹ אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

ב"ר ספפ"ה: ויהי כמשיב ידו וגו' זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד (מיכה ב, יג) 'עלה הפורץ לפניהם וגו'." ("ויהי כמשיב ידו, והנה יצא אחיו, ותאמר מה פרצת עליך פרץ, ויקרא שמו פרץ", כלומר, כך אמרה: זה – הפורץ הגדול, גדול המושיעים שבמלכי ישראל, שיהיה – רבה – וגדל – על כל הפריצים – כולם, הוא המלך המשיח, שיפרוץ גבולי מלכותו למלך מסוף העולם עד סופו, יותר מכל מלך שיהיה לפניו בעולם – ממך יעמוד, שהוא יהיה מזרע דוד, הבא מפרץ, שזהו שנאמר על המלך המשיח הזה: "עלה הפורץ לפניהם, פרצו ויעבור שער, ויצאו בו, ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם" – הוא יעבור כמלך מטעם ה' לפני ישראל הגאולים, ויפרוץ להם כל דרך ושער, לצאת משעבוד לחירות, ועל כן נקרא גם שמו כן, כלומר: "פרץ, זה משיח" (אג"ב סג, ג). ועל שם אותו כתוב, וכך קורא לו המשורר בקבלת שבת: "איש בן פרצ"י. ד"ה.

וברש"י: מה פרצת עליך פרץ זה רבה על הפריצים ממך יעמוד משיח שנאמר בו עלה הפורץ לפניהם).
מיכה ב, יג.

⁹² ראה לעיל בפיענוח הקודם.

⁹³ ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770). ודו"ק.

⁹⁴ ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ועוד.

שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט: לא היו ימי המעשה רק ששה והמנוחה בסופם ביום השביעי. . ובאמת כי לא נפל הענין כן דרך מקרה רק לרצון מכוון מאת יתברך. וכן נבחרו בתורה השביעיות בימים ובשבועות ובשנים ובשבועות השנים גם בהגים ובכלים הפנימיים שבמקדש כשבעת נרות המנורה.

⁹⁴ ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

לקו"ת ר"פ בהעלותך: ענין המנורה כי הנשמה קרויה נר כמ"ש נר ה' נשמת אדם וכללות נש"י נקרא מנורה ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת ה' יש עובד מאהבה משוך כמים. ויש מאהבה כרשפי אש (ע' בד"ה כי תבאו כו' ושבתה הארץ ומענין אהבה משוך כמים בד"ה אז ישיר כו' עלי באר) ויש ע"י התורה קו הממוצע (ע' בד"ה לסוסי ברכבי ובד"ה נאו לחיך ובד"ה למען תהיה תורת). ויש ע"י נצחון לנצח ולהתגבר בעבודת ה' בסור מרע ועשה טוב (עמ"ש בד"ה והנצח זו ירושלים ובד"ה למנצח על השמינית ובד"ה אלה מסעי) ויש ע"י הודיה (עמ"ש בד"ה אתה הצבת כל גבולות ארץ ובד"ה יהודה אתה) וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל במשנה ס"פ י"ד דשבת כל ישראל בני מלכים הם וכמ"ש ויגבה לבו בדרכי ה' ויש ע"י שפלות כו'.

⁹⁵ להעיר, שגאולה שייכת לשביעי – "גאולה בשביעית. . . שעתידין ליגאל בשביעית (מגילה יז, ב).

מגילה יז, ב: שעתידין ליגאל בשביעית (שבוע שבו דוד בא בו חלוק משאר שנים כדאמרינן בפרק חלק (סנהדרין צז). שנה ראשונה רעב ולא רעב כו' עד ובשביעית מלחמות ובמוצאי שביעית בן דוד בא. . . כיון דשם גאולה עלה קבעה בשביעית. רש"י).

⁹⁶ כולל גם השלימות דמאות (שהרי עבודתו היתה בתכלית השלימות ד"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם (ההעלם) (אבות ספ"ה)) – שכל עשר כלול מעשר (שבע מאות).

עבודתו בעשור השביעי בחצי כדור התחתון (מהבית שמספרו שבע מאות ושבעים), כולל גם המשך העבודה בשנים שלאח"ז ע"י דור השביעי, "כל השביעין חביבין"⁹⁷ – שעי"ז נעשית השלימות דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות בכל שבעת הארצות שבעולם, ותיכף ומיד "יוסף אדני-שנת ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", עי"ז ש"פרצת (בגימטריא שבע מאות ושבעים) עליך פרץ", "עלה הפורץ לפניהם".

ח. ובכל זה ניתוסף הדגשה יתירה בתקופה האחרונה:

העבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות הוצה מ"בית רבינו" ("770") הולכת ונמשכת וביתר שאת וביתר עוז גם לאחרי (עשר שנים האחרונות ב) חיים חיותו בעלמא דין, יותר מארבעים שנה (תש"י – תש"נ), באופן ד"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁹⁸, ונמצא, ש"בית רבינו" ("770") הוא בבחינת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", יותר מיובל שנים (ת"ש – תש"נ), "עד עולם"⁹⁹.

וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בנ"י שבאים ל"בית רבינו", "ברוב עם הדרת מלך"¹⁰⁰ (כולל גם "מאן מלכי רבנן"¹⁰¹, ובפרט נשיא (מלך) הדור), ונעשה צורך והכרח להגדיל ולהרחיב¹⁰² עוד יותר¹⁰³ את "בית רבינו", ועד להגדלה והרחבה שהיא באופן דפריצת גדר, "פרצת" (בגימטריא 770), כמו בנין בית חדש¹⁰⁴.

⁹⁷ ויק"ר פכ"ט, יא. וראה ד"ה באתי לגני ה'ש"ת בתחלתו ובארוכה ד"ה זה תשי"א. סה"מ באתי לגני ח"א ע' כט ואילך. ויק"ר פכ"ט, יא: כל השביעין חביבין לעולם (שמכל מה שברא הקב"ה בעולמו רבים במספר מכולם בחר לו אחד לחבבו ואת השביעי בחר (ע' במ"ר ג, ח), ויש דברים שלא ברא אלא שבעה וחיבב ובהר בשביעי (שו"ט, צב). הרי כי כל שביעי חביב לפניו) למעלן [ברקיעים] השביעי חביב. . בארצות שביעית חביבה. . בדורות השביעי חביב. . באבות שביעי חביב. . בבנים השביעי חביב. . במלכים השביעי חביב. . בשנים שביעי חביב. . בשמטין שביעי חביב. . בימים שביעי חביב. . בחדשים שביעי חביב.

ד"ה באתי לגני ה'ש"ת בתחלתו: עיקר שכינה בתחוננים היתה, ועל ידי חטא עין הדעת נסתלקה השכינה מארץ לרקייע, וע"י חטא קין ואנוש נסתלקה השכינה מרקיע א' לב' וג', ואח"כ בדור המבול נסתלקה מרקיע ג' לד'. . ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקיע ז' לו', ויצחק מ' לה', עד משה שהוא השביעי (וכל השביעין חביבין) הורידו למטה בארץ.

ד"ה זה תשי"א: מלשון רז"ל וכל השביעין חביבין ולא כל החביבין שביעין, מוכח מזה שעיקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבותו, היינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי בבחירתו רצונו ועבודתו, כ"א בזה שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכ"ז הנה כל השיבועין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו. . והנה זה תובעים מכאו"א מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה – לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחוננים דוקא.

⁹⁸ תבוא כט, ג. ⁹⁹ שמואל-א, א, כב ובפרש"י, ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. וראה קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו. **שמואל-א, א, כב:** וזנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והביאתיו ונראה את-פני ה' וישב שם עד עולם. **ובפרש"י:** עולמם של לויים חמשים שנה שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה (במדבר ה) וכך היו ימיו של שמואל חמשים ושנים.

קידושים טו, א: ואיצטריך למיכתב ושבתם ואיצטריך למיכתב לעולם דאי כתב רחמנא לעולם הוה אמינא לעולם ממש כתב רחמנא ושבתם (ועבדו לעולם והוא לעולמו של יובל דטפי מהכי ליכא למימר דהא כתיב קרא אחרינא ושבתם איש וגו' ואוקימנא בנרצע. רש"י) ואי כתב רחמנא ושבתם הוה אמינא ה"מ (דיוצא נרצע ביובל ולא קודם לכן היכא דלא עבד שש אחר רציעה אבל היכא דעבד שש אחר רציעתו אימא ניפוק בשש דלא תהא רציעה חמורה מתחילת ממכרו. רש"י) היכא דלא עבד שש אבל היכא דעבד שש לא יהא סופו חמור מתחלתו מה תחלתו שש אף דסופו נמי שש קמשמע לך לעולם (מידי דחשוב עד לעולם. רש"י) לעולמו של יובל. מכילתא: מה ת"ל ועבדו לעולם עד היובל. . בא וראה שאין העולם אלא חמשים שנה שנאמר (ועבדו לעולם עד היובל).

פרש"י משפטים כא, ו: ועבדו לעולם – עד היובל. . מגיד שחמשים שנה קרוים עולם. ¹⁰⁰ משלי יד, כח.

¹⁰¹ ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב – ברע"מ.

גיטין סב, סע"א: דרבנן איקרו מלכים. . דכתיב בי מלכים ימלוכו וגו'.

זח"ג רנג, ב – ברע"מ: שאו שערים ראשיכם. . ושאו פתחי עולם דמתיבתא תתאה דכל מאן דאשתדל באורייתא לסוף מתנשא הה"ד (משלי ל) אם נבלת בהתנשא ואוקמוה מארי מתני'. . ולא תימא בהווא עלמא דאתי ולא יתיר אלא מלך בתרין עלמין בדיוקנא דמאריה ובגין דא כפול פסוקא תרין זמנין חד מי זה מלך הכבוד תניינא מי הוא זה מלך הכבוד.

[= שאו שערים ראשיכם. . ושאו פתחי עולם, שהישיבה דמטה לכל מי שהשתדל בתורה, בסוף מתנשא זהו שכתוב (משלי ל) אם נפלת בהתנשא והעמידה בעלי המשנה. . ולא תאמר בעולם שיבא ולא יותר אלא מולך בשני העולמות בדומה לאדונו ובגלל זה הפסוק מזכיר פעמיים אחד מי זה מלך הכבוד והשני מי הוא זה מלך הכבוד].

¹⁰² "לחזק את הבנין ולהגביהו. . שנאמר ולרומם את בית אלקינו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"א – בנוגע לביהמ"ק. ועד"ז בנוגע לביהמ"ס וביהמ"ד – ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב).

רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"א: ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור. שנאמר (ו)לרומם את בית אלקינו. ומפארין אותו ומיפין כפי כחם. אם יכולים לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו – הרי זו מצוה.

וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – ש"נסע מקדש וישב שם", ו"הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים – מובן גודל הזכות דכאו"א מ"שאל להשתתף בגופו ובממונו" ¹⁰⁵ (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית "בית רבינו שבבבל", כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש. והזמן גרמא – בשנת הצדי"ק – כמודגש בתהלים מזמור צדי"ק ¹⁰⁶ (השייך לשנה זו ¹⁰⁷) שהתחלתו "ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור", שקאי (גם) על בתי כנסיות ובתי מדרשות ¹⁰⁸, וסיומו וחזרתו "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו", שקאי על השראת השכינה במשכן (ומקדש) ¹⁰⁹.

רמב"ם הל' תפלה פי"א ה"ב: כשבונים בית הכנסת... מגביהין אותה עד שתהא גבוהה מכל חצרות העיר שנאמר ולרומם את בית אלקינו.

¹⁰³ נוסף על הרחבתו (וכמ"פ) במשך השנים שלפנ"ז. ועד להנחת אבן פינה. [בערב ח"י אלול שנת תשמ"ה נערכה הנחת אבן פינה להגדלת והרחבת) בית הכנסת ובית המדרש דליובאוויטש שבליובאוויטש, במעמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהניח האבן פינה בידו הק' (וראה השיחה שנאמרה במעמד זה. וראה גם שיחת ליל הוש"ר תשמ"ט). המו"ל.]

בשוה"ג: השיחה שנאמרה במעמד זה: בנדוד – יש ללמוד מדברי התורה כיצד נהג הקב"ה בתחילת בריאת העולם, ולנהוג כמותו בהנחת היסוד של כל בנין.

בריאת העולם התחילה מ"אבן שתי", שהיתה מונחת בבית המקדש בקודש הקדשים, ואבן זו היתה ה"יסוד" לכל המשך הבריאה, שלכן היא נקראת "אבן שתי", "שממנה הושחת העולם".

ומזה לומד כאו"א, בשעה שהוא בונה בית (כפשוטו, או כשהוא מבצע משימה כלשהי לבניית איזה ענין שיהי' בגשמיות (בעניני הגוף), או ברוחניות (בעניני הנשמה)), הרי ה"יסוד" של הבנין (או המשימה), צריך להיות קשור בקדושה – "בית המקדש", ולא סתם קדושה, אלא – קודש הקודשים".

ואח"כ יש להמשיך ולבנות את הבנין כולו, ע"פ היסוד, וממילא כל הבנין יהי' קשור בקדושה... וכאשר הוא יתנהג באופן כזה (שה"יסוד" יהי' קדושה, ובידיעה שהבני' היא בכחו של הקב"ה), הוא יזכה לברכות ה', ועד שהקב"ה מבטיח שהוא יהי' עמו "שותף" בביצוע ההחלטות, וממילא כל הבני' תהי' בזריות ובהצלחה רבה בגשמיות ועאכו"כ ברוחניות. והבית יהי' – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שכל מה שבבית יהי' קדוש, כי הקב"ה ישכון בתוכו בקביעות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

ויש לקשר את האמור, עם... הפרשה... לכל לראש... יהודי צריך לחיות עם תקוה תמידית שמיד ממש הוא יכנס לארץ ישראל... מיד עם כניסתו לארץ אומרת התורה... שהמצוה הראשונה שהוא מחוייב בה היא לבנות מזבחה לה' – "והי' ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך גו' ובנית שם מזבחה לה' אלקיך גו' והעלת עליו עולות גו' וזבחת שלמים ואכלת גו'".

וזהו הוראה ולימו לכאו"א, גם למי שנמצא בחו"ל, שכאשר הוא בא לארץ ישראל, כדברי הצ"צ "מאך דא (בחו"ל) ארץ ישראל", מיד "ובנית לה' אלקיך", עליך מוטל החיוב לבנות בית להקב"ה.

שיחת ליל הוש"ר תשמ"ט: ה"שטורעם" בתקופה האחרונה אודות בניית בתים בממדים גדולים ("אין א גרויסן פארנעם"). לכל לראש – בנינים של תורה עבודה וגמ"ח... ולכן בניית הבתים בתי תורה תפלה וגמ"ח, צריכה להיות באופן של שלימות ותמימות – אפילו מאה מאה על מאה אמה, ועוד יותר... השטורעם" עכשו הוא ע"ד בנית בנינים עיקריים – בנינים של יהדות וחסידות, שכן, התכלית של יהודי היא (לא לעשות כסף... אלא) לעשות ולבנות יהדות, והתכלית של חסיד היא לעשות ולבנות יהדות חדורה באור החסידות, ולכן, יש לבנות בנינים שילמדו בהם תורה וחסידות.

... ועד"ו בנוגע להבנין... שמזמן לזמן מתאספים בו כו"כ מ"שאל, "ברוב עם הדרת מלך" – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהעדר נקודת התכנית הראוי', בא כל א' עם סברא משלו, וכשפלוני אומר באופן כך, אומר, שהוא יבנה בנין גדול יותר!

על כך אומרים לו... את ביהכנ"ס של הרבי – אינך צריך להגדיל הוא מספיק גדול... כמה שרק תגדיל אותו, ישאר לא יותר גדול כמו עד עתה. גדלותו (ע"ע) אינה ע"י הוספה, ואדרבה, הלואי שההוספה לא תעשה שינוי בגדלותו של ביהכנ"ס וביהמ"ד כמו שהי' במשך עשר שנים האחרונות דכ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין, נשמה בגוף. זאת ועוד:

ביהכנ"ס וביהמ"ד – כמו כל ענין של קדושה – אינו נשאר על עמדו, אלא, הוא באופן של "מהלך" ובמילא, מזמן לזמן (עד – מרגע לרגע) ניתוסף בו יותר, בגובה, ברוחב ובאורך, ואין להתערב בענין זה, להוסיף או לשנות כו', אלא צריך לסמוך שכל מה שיכולים להוסיף בגובה ברוחב ובאורך, יעשה זאת בעל הבנין, הרבי נשיא דורנו!!

¹⁰⁵ ע"ד ובדוגמת בית המקדש – ש"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם כו'" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב).
¹⁰⁶ לאחר סיום וחזרתם מזמור פ"ט: "אשר חרפו עקבות משיחך", "ברוך ה' לעולם אמן ואמן".

¹⁰⁷ **סיום החותם מזמור פ"ט:** עקבות משיחך (סופי מלך המשיח ולשון משנה הוא בעקבות המשיח חוצפה יסגא. רש"י).
ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר המזמור תהלים המכוון למספר שנותיו (ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' ג).

אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' ג: וקיבל מרכו בשם רבו מורינו הבעש"ט לאמר הקפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו אחר תפילת שחרית.

¹⁰⁸ כנ"ל הערה 4.
¹⁰⁹ ראה פרש"י עה"פ. פקודי לט, מג. שמיני ט, כג. ועוד.

פרש"י עה"פ: כוננהו – כונן אותו. ושני פעמים ומעשה ידינו כוננהו א' על מלאכת המשכן שבירכן לישראל והתפלל שתשרה שכינה במעשה ידיהם במשכן ואחת שתהא ברכה במעשה ידיהם.
פקודי לט, מג: ויברך אותם משה – אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו'.

ויה"ר שעוד לפני הגדלת והרחבת "בית רבינו שבבבל", יתגלה וירד מן השמים מקדש העתיד, "מקדש אדני-כוננו ידיך"¹¹⁰, בית המקדש השלישי והמשולש (שכולל גם המשכן ובית ראשון ובית שני¹¹¹), שיתגלה תחילה ב"בית רבינו שבבבל", שגם הוא "בית משולש", בית הכנסת (תפלה), בית המדרש (תורה), ובית מעשים טובים (גמילות חסדים), ומשם יחזור לירושלים, ביחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם שיקבעו בארץ ישראל ובירושלים, מחובר למקדש, וביחד עם כל בני"ש בכל קצוי תבל, כמ"ש²⁶ "והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי . . כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"¹¹² "נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים"¹¹² והלכו עמים רבים¹¹² ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"¹¹³, "תורה חדשה מאתי תצא"¹¹⁴, תיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נח תשמ"ז:

ש"פ פינחס וכ"ח סיון תנש"א. ועוד)

¹¹⁰ בשלח טו, יז. וראה פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד
פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א: ראה לעיל בפיענוח להערה 28.

¹¹¹ ראה זה"ג רכא, א.

זה"ג רכא, א: ועד כען בניינא קדמא דקב"א לא הוה בעלמא ולזמנא דאתי כתיב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה' איהו ולא אחרא. ובניינא דא אנן מחכאן ולא בניינא דבר נש דלית ביה קיומא כלל. בית ראשון ובית שני יחית לון קודשא בריך הוא כחדא מלעילא בית ראשון באתכסיא ובית שני באתגליא ההוא בית להוי באתגליא דאתקרי בית שני דיתחזי לכל עלמא אומנותא דקב"ה חדוה שלים ורעותא דלבא בכל קיומא. ההוא בית ראשון באתכסיא אסתלק לעילא על גבוי דההוא דאתגליא וכל עלמא יחמון ענני יקר דסחרן על גבי דההוא דאתגליא ובגו דאינון עננין הוי בית ראשון בעובדא טמירא דסליק עד רום יקר שמייא ובניינא דא אנן מחכאן.

[= ועד עתה הבנין הראשון של הקב"ה לא היה בעולם, ולזמן שיבא (לעתיד לבא) כתוב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה', הוא ולא אחר. ולבנין זה אנו מחכים, ולא לבנין של (ידי) אדם שאין לו קיום כלל. בית ראשון ובית שני יוריד לנו הקדוש ברוך הוא כאחד מלמעלה, בית ראשון בכיסוי ובית שני בגילוי. הבית ההוא שיהיה בהתגלות, הקרוי בית שני יראה לכל העולם אומנותו של הקב"ה, שמחה שלימה ורצון הלב בכל קיומו. ואותו בית ראשון בכיסוי יתעלה למעלה על גבי (הבית) הגלוי ובגלל שהם עננים יהיה בית ראשון בקיום נעלם שיתעלה עד גובה כבוד השמים ולבנין זה אנו מחכים].

¹¹² ומעין זה גם בסוף זמן הגלות – ש"בית רבינו שבבבל" "יקרא (גם) לכל העמים", ע"י ההשתדלות בהפצת הלימוד והקיום דמצוות שנצטוו בני נח, כפס"ד הרמב"ם בהל' מלכים ספ"ח.

הרמב"ם בהל' מלכים ספ"ח: וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח. וכל מי שלא יקבל יהרג. והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלושה חברים.

¹¹³ ישע"י ב, ב-ג.

¹¹⁴ שם נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

ויק"ר פי"ג, ג: כיצד הם נשחטים בהמות נותץ ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותץ לבהמות בסנפיריו ונוחרו וחכמים אומרים [באותה שעה. להקב"ה] זו שחיטה כשרה היא ולא כך תנינו הכל שוחטין ובכל שוחטין ולעולם שוחטין חוץ ממגל קציר והמגרה והשנים מפני שהן חונקין אמר רבי אבין בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא (ישעיה נא, ד) 'תורה חדשה מאתי תצא' חדוש תורה מאתי תצא.